Государственная
БИБЛИОТЕКА
СССР
им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТАІ

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхеьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 45 (2566) | КІиранди, 4 июнь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

АРАДУВЛ
1923-ча
шера денз

ХІАНЗЗЕХЬА КИЙЧО Е дешара кердача шера

Хургйолча ССКП XXII съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хІанз деррита советски халкъ чуийнна къаьхьегаш цолча хана, вай школай хьехархой а ба ца яхье хьинаре дакъа лоацаш. Советски хьехархоша шоай болх кхы а дикагІа тоабара керда торонаш гучайоах, керда дехкараш тІаийлу.

Хіанз республикерча школашка чакхдоалаш латт дешара шу. Ухх шера баьча балха итогаш ярал совгІа, халкъа образоване болхлоша хІанззехьа белгалдоах тІадоагІача дешара шера дика кийчо яра де деза гІулакхаш. Царех керттерадарех цаІ да дика ремонт а яь дерригача хІаманца ханнахьа школаш кийчъяр. Цу хьакъехьа чІоагІа лоархІаме да Белгородски областа халкъа образоване болхлоша, общественносто дІадоладаь гІулакх: цар социалистически дехкараш тІаийцад 1961—1962-гІа дешара шу тІакхачалехьа еррига школаш ханал хьалха дика кийчъяь цІаоттае, аьнна. Из сийлен гІулакх цика мога а даь ССКП ЦК РСФСР-е тІолла йолча бюрос массайолча школаша хьаллоацалда, аьнна, дІакхайкадаьл.

Белгородцай болам хьал а лаьца дуккха балхаш даь моттигаш я вай республике. Гудермесски районерча школашка хІанзале а дозго дахчен кІорен хьатІаозаш, дешара классаш кабинеташ шеръеш, мастерскешкеи кхаьхьегама занятеш ергйолча помещенешкеи ремонт еш латт. Иштта кийчъеш я лакхерча классашкарча мастерскешта эша оборудовани а. Района тикашка керда учебникаш да хІанззехьа а дохкаш. ТІадоагІача дешара шера дешаш цуккагІа бераш хургдолга дика кхета а деш районе лаьрхІад цхьайолча моттигашка керда школьни зданеш хьалъе. Школаш кийчъяра балха юкъе хьинаре дакъа лоац дешархоша а. Гудермесерча № 13 йолча школа-интерната дешархоша, къахьегама урокаш телаш волча хьехархочо В. А. Арутюнова кулгал а деш, шоай низаца дешара мукъабаьннача хана школа коа гараж, складаш яьй, хІаьта гудермесерча коммунальни боахама отдела шефай новкъосталца 650 квадратни метр асфальт йиллай. Кхы а дуккха балхаш да Гудермески районерча хьехархоша де лерхІаш.

Геттара чІоагІа лоархІаме да вай республикерча цхьайолча колхозашеи совхозашеи шоай чотах школаш хьалъеш хилар. Из гІулакх мамогта шерагІа доаржаде дезаш да. Цу тайпара хьалъеш латт Сунженски районе 320 моттиг хургйолаш юхьханцара ш школа, учебни мастерскеш, спортивни зал, Курчалой районе — 22 класс, Наьсарен районе — 33 класс, учебни мастерскеш, иштта кхы а.

Цхьабакъда, из лоархІаме гІулакх дика кхетадац республика цхьайолча районашка. Дукха моттигаш я шерра уж балхаш дІадоладанза. Хіанз республике йоагоча хІаманца сихха школаш Іалашъе, аьнна месячник яьй. Иштта дале а геттара ледара лел из болх Грозненски, Ачхой-Мартановски, иштта кхыйолча районашка. Из гІулакх кхы дІахо ла мегаргдолаш дац, хІана аьлча кастта ялаташ чузца доладеннача хана халагІа хургда уж балхаш де. Еррига ґишлоний организацеш декхарийла я шоаш тоае лаьрхІача школашта сихагІа ремонт чакхъяккха а, хІаьта хьалъе лаьрхІараш ханнахьа йистеяха а. Партийнии советскии организацеш цахаддаш кулгалдеш хила еза цу балха.

Коммунистически оамал, гІулакхаш, мораль йолаш жерда саг хьалкхевара геттара чІоагІа лоархІаме да дешархой бригадай болх кхетамца вІаштІехьбаккхар. Из доккха а бехктохкаме а декхар кхоачашдеш вай республике дикка болх баьб. Нагахьа санна 1960 шера республике 112 дешархой бригада мара хиннаеце хІанз 224 я. Производственни опытни болх а беш бригадаш лелаяра доккхий толамаш даьхад Шаьъа районе колхозненски юкъерча школа, Каргалински района юкъерча школа, иштта кхыча а школай дешархой бригадаша. Бакъда, цу балха юкъе а цхьайолча районашка кхоачамбоацаргаш да. Цудухьа хІанзехьа, дикагІа йолча бригадай опыташ пайда а эцаш, кхетамца вІаштІехьбаккха беза из болх. ШерагІа йоаржае еза Ставропольски края дешархой бригадай балха опыт. Партийни организацеша бицбалийта йиш яц кагирхой къахьегам, уж Іомабеш а царна кхетам луш а дола гІулакх хила деза, аьнна Н. С. Хрущева баь хьехам.

Юрташкара школа декхарийла я ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъеча дакъа лаца, республика юрта боахама къона кадраш кийчъяра гІулакх тоадар эттара хьалха а доаккхаш. Хіанз дешархоша кхашка балхаш деча хана партийни, советски, комсомольски организацей декхар, из дешархой бригадай йоаккхо яр, цар болх дикагІа вІаштІехьбаккхар.

Хіанззехьа чІоагІа йоаккхо е езаш гІулакх да еррига школашка ханнахьа учебникаш дІакхоачаргдолаш болх вІаштІехьбаккхар а.

«Берий йоаккхо яри, царна кхетам балари дерригача халкъ гІулакх да», аьннад Н. С. Хрущева. Цудухьа тІадоагІача кердача дешара шера бокъонца кийчо яра болх хІанззехьа кхетамца вІаштІехьбаккха декхарийла я партийни, советски, комсомольски организацеш, общественность, халкъа образоване берригa болхлой.

СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев Вене кхачар

ВЕНА 2 июнь. (ТАСС). США президентаца Дж. Кеннедеца вІашагІкхета тахан лаьрхІача поездаца Вене кхаьчав СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев.

СССР-ен Австрен паччахьалкхен байракхаш егІа кийчъяьча Вена Къулбехьен-Малхбоален вокзала перроне Советски правительствана керте латтачоаи цунца баранштен кхка баьхкабар Австрийски Республика президент Адольф Шерф, федеральни канцлер Альфонс Горбах, вице-канцлер Бруно Питтерман, австрийски федеральни правительства членаш, дипломатически корпуса членаш, Венерча советски посольствен кхыча советски организацейн болхлой, австрийски общественноста викалаш.

Австре президента А. Шерфа мозршал хоатташ къамаьл ду СССР-а Министрий Совета Председателга Н. С. Хрущевга.

Жож луш къамаьл дир Советски правительствана керте латтачо.

Цул тІехьагІа вокзалера аравоалача кертерча моттига тІаболх уж, цига Советски правительства керте латтачун сийна оттадаь хІ да. СССР-еи Австрийски Республикан гимнаш локх.

Н. С. Хрущеви Адольф Шерфа машина чу ховш.

Машинай картеж Австре президента резиденцена тІайода.

Берригача новкъа Советски правительствана керте латтачунга мозршал хетташ эзараш нах ба.

Индонезе Республика президент а премьер-министр а вола д-р Сукарно Советски Союзе воагІаргхиларах

1960 шера февраль бетта ше Индонезе волча хана СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева, Советски Социалистически Республикай Союзан Индонезе Республиканеи юкъера доттагІлен гІулакхаш бартцхьоагІон дІахо чІоагІдар ловш, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумен Советски правительствен цІерах Советски Союзе хьийхар Индонезе Республика президента премьер-министри вола д-р Сукарно. Из гІулакх баркал а оалаш дІатІаийцар.

Индонезе Республика президент а премьер-министр а вола д-р Сукарно паччахьалкхен визитаца Советски Союзе воагІаргва ухх шера 5-ча июне.

ДУНЕН ТІА ЭГГАРА БОККХАГІА БОЛА МАШИННИКЪ

70 шу дизад вай мехка а дунен тІа а эггара боккхагІа бола Сийлахь-боккха сибирски машинникъ билла. Из чакхбоалл церрнгача Советски Союза азиатски дакъа тІа гІолла — Урала лоамашта юхера баьнна Тихий океанага кхаччалца. ВорхІи ахи азар километр гаргга бІаьха ба из. Мехкдаьтта, хІор, руда, кокс, станокаш, машинаш, целинера ялат, фу — хІара шера тайп-тайпарча хІамай миллионаш тоннаш мухь дІа-юха кхухь цу новкъа гІолла.

Советски Іаьдал латтача шерашка берригa а эргабоаккхаш технически реконструкци яьй Сийлахь-боккхача сибирски машиннаькъа: хьалъяьй автоматикан телемеханикан хІанзарча средствашца кийчъяь машиннаькъа узлаш сортировочни станцеши, къаьнарча тІаьшта реконструкци яьй, керда тІаьш хьалдаьд, кхыдола искусственни гІирсаш даьд. Цу берригача наькъа уллув цхьаькха машинникъ биллаб. Байкале кхаччалца электрификаци яьй машиннаькъа.

Мехка центр Сибирацеи Дальни Востокацеи ювзаш болча Советски Союза машиннаькъех оттара боккхагІа бола никъ ба Сийлахь-боккха сибирски никъ.

Цхьабакъда, цу боккхача болата наькъата хІанз бизза кхоачамбулургбац сихха дегІаухаш латтача Урала, Сибира, Казахстана халкъа боахама гІулакхашта. Цудухьа цунна къулбехьен оагІорахьа кхы а ши никъ булаш латт малхбоаленгахьа дІа. Царех цаІ — Къулбехьен-Сибирски никъ — чакхбоал Абакане, Барнауле, Павлодаре, Целиноградe гІолла. ШоллагІбар — Средне-Сибирски машинникъ —Алтайски Целиннии краяшка, Новосибирски областе гІолла чакх а баьле бода. Цу наькъаша бувзам кхы а дикагІа хулийтаргба мехка европейски азиатски цоаькъошта юкъе.

Йокихий аренаш я Советски даьхен. СибарегІа хІанз а ялаташ дІадувш латт, хІаьта Копет-Дага лоамашта юхе (Туркменски ССР) мукх чузца болабеннаб.

«Москва» яхача колхозе ялат чузцаш латт. Хьалхашкахьа (аьрдехьара аьттехьа) колхоза агроном Конов Тойли бригадир Кельханов Реджени.

К. Томашевске сурт.
ТАСС фотохроника.

СУРТА ТІА: Ашхабадски района

Доаггіача бесса гІулакх дац тІаяьннача культурашта

ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра семилетка кхоалагІча шера доккхий социалистически декхараш тІаийцад Шалински районерча «Джалка» совхоза къахьегамхоша. Цар лаьрхІад укх шера хІара гектара тІара 55 центнер фуалъяьха хьажкІаши, 200 центнер шекар доаккха свеклаи кхее. Уж кхоачашдара дукха балхаш даьд цар.

Хіанз хьажкІаши свеклаи дика тІаяьннай. Юрта боахама къахьегамхой декхарийла ба цхьаккха ди а сахьат а ца доадеш тІаяьннача культурашта доаггІача бесса гІулакх де. Из гІулакх дика кхетадеш ва совхоза цхьоалагІча отделене свекловодий звеньевой Лорсаев Мовлади. Цун звенос тІаийца декхараш да укх шера хІара гектара тІара 500 центнер свекла кхее, аьнна. Цудухьа цхьаккха минут ца йоаеш шоай участке ханнахьа оасар де болабелар уж. Царна хов хІанзара шортта дотІаш дийлха ха, культурашта чІоагІа йоакхо е езаш ка йолга. Бакъдар аьлча, цу тайпара кхетам болаш бац цигара берригa болхлой. Цу отделене 340 гектара тІа дІайийнай свекла, кІаьта цхьаццадолча деношка оасар де 30-нел совгІа саг аравалац. Болхлой кІезига хІанаб яхашка, аьнна шоашка хьаттача отделене кулгалхой делхача доагІашта беих тІабелкхаш ба.

Бакъда, сихьенна цхьайолча моттигашкара свекла къайла яьккха лакхлуш йоагІа бацьцаш йоархІаши. Уж хиларал совгІа свеклашта доккха зе деш латт царех летача нІаноша. Цар дуккхагІа йолча свеклай лордаш юаши овлаш толхадеши латт. Хіанзале еррига свеклашта селитраи суперфосфати яха минеральни удобренеш теха хила езаш яр, цул совгІа лордаш юаргйоацаш дустаца опылени яь хила езаш яр, бакъда тахханалца цхьоалагІча отделене цу гІулакха даь хІама дац. Отделенера болхлой дог лазаш ба цу гІулакха. Цхьабакъда, цу балха дуьхьа терко еш вац совхоза керттера агроном нов Новаков. Юрта боахаме керда болхло мичав нов. Новаков. Цунна дика ма хой цу тайпара болх ший ханнахьа ца бича хургдар.

Кхы дикагІа лелац из гІулакх совхоза шоллагІча отделене а. Цига дІайийнай 200 гектара тІа шекар доаккха свекла. Ший болх дика бу 70 шу даьннача свекловода Умаров Хьаже. ЦІена, дика свеклашта агротехнико яххача тайпара юкъ юташ, овлашта юххера денз лаьтта хьоадеш, тІаккха уж гучадаргдоацаш царна гувнаш ду цо. Умаров Хьажи иштта дика гІулакх деш вале а баьб алийта болх беш ба цига цхьабола свекла лелаеш бола болхлой. Свеклашта бокъонца гІулакх дац цу наха. Цу тайпара беча балхага дукха хьожаш бац отделене кулгалхой. Цхьаккха да воацаш санна кулг дІа ца тохаш йоархІех йизза латташ свеклай участкаш йолаш моттигаш нийслу отделене. Цул совгІа, цу отделенерча свеклашта оасар деш боахкача дукхагІа болча болхлошта шоашта оттаяь дийнахьара норма мел я а, хІаьта из кхоачашйича фу лу а хац. ЦхьоалагІча отделене санна нІаноша ювш латт шоллагІча отделенера свекла а. Кхы дикагІча хьал тІа яц совхоза отделенешкара хьажкІаш а. Дика тІаяьннай уж, бакъда, кхы дІахо а уж культиваци ца еш юте оасар кот а даьнна хьажкІаш йоврa кхерам болаш я. Къаьстта воча хьал тІа я совхоза йиъалагІча отделенера хьажкІаш. Из гІулакх кхы дІахо ла мегаргдолаш дац. Укх деношка макулла сихагІа тІаяьннача культурашта доаггІача бесса гІулакх дергдолаш болх вІаштІехьбаккха беза совхоза кулгалхоша.

Цу гІулакхага сихагІа хьажа декхарийла я парте Шаьъа райком а.

«Сердало» газета рейдови бригада: БЕЛИГОВ ІАРБИ — Шалински РК ВЛКСМ инструктор. ИДРИСОВА МАККА— звеньевая, ДОМБАЕВ МУСА—тракторист, З. ГЕЛИСХАНОВ—«Сердало» газета собкор.

ССКП Грозненски городской комитета пленум

Укх деношка ССКП Грозненски городской комитета VIII пленум хилар. ССКП Грозненски городской аргІанна йола XIV партконференци гулъяра хьакъехьа парте горкома секретара нов. А. П. Костюченко яьча докладага ла а дикгІа пленумо соцам бир из укх шера 9-ча сентябре гулйойла аьнна. Конференце дувца чІоагІдир ер дешаш:

1. ССКП программа проект ювцар— докладчик ССКП Грозненски горкома секретарь нов. Симарзин.

2. ССКП Устава проект ювцар — докладчик ССКП горкома секретарь нов. Костюченко.

3. ССКП городской комитета отчет — докладчик ССКП городской комитета хьалхара секретарь нов. Беляев.

4. ССКП городской комитета ревизионни комиссе отчет — докладчик ревизионни комиссе председатель нов. Домогальский.

5. ССКП Грозненски городской комитет харжар.

6. Ревизионни комиссеи харжар.

Иштта ладийгІар пленумо «ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа дахара Сталински района партийни организаце беча организаторски политически балхах» лаьца ССКП Сталински районни комитета секретара нов. Ляпинас яьча докладага а. Из доклад ювцаш 13 сагo къамаьлаш дир. Цу хьакъехьа бе йоагІа соцам а бир.

Уникални телевизионни башни

МОСКВА, 31 май. (ТАСС). Багдадски телецентра лаьрхІа 330 метр лакха башни хьалъе проект оттаяьй «Проектстальконструкция» яхача московски института инженераша.

240 метр долча лакхалга кхаччалца 10 метр шерача ийс са болча цхарала хьисаперча призмана тара я башни. Кхаь кога тІа латташ я из. ХІара кога лакхал 100 метр гаргга да. 97 а 237 а лакха йолча моттигашка хургья 2 ресторани кхыйола помещенеши.

Яхье баьннарий гІулакхаш

Кхоачашде деза денна дош

ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра чІоаггІа оарцагІбаьннаб республикера хьайбаш леладераш. Республике дукха я хьайбай продукташ яхара доккхий толамаш даьха колхозаш, совхозаш, шурий-товарни фермаш.

Цхьабакъда, ишта-м дац гІулакхаш Наьсарен района «Назрановский» совхозе. Укх шера планах паччахьалкхенна 840 тонн шуреи 2000 центнер дулхи дІадала дезаш ба совхоза хьайбаш леладераш. Хіаьта доабка, май бетта дийнахьи буси йоаккхаш хиннаеце юкъера лаьрхІача 150 килограмм дукхагІа йоаккх укх шера. Шоаш тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашду фермерча дикагІболча доярка Барахоева Лемкас, Мальсагова Лемкас, Барахоева Седама, иштта кхьбараша а.

Шерра социалистически яхь яьржай доярка юкъе. Дика вІаштІехьбаькхаб хьайбаш леладерий болх ферма кулгалхочо Костоев Хаматхан. Хіанз ферма доахан латт керттерча корпусашкара цхьа иттех километр гаьна, Ачалкхе дІабодача наькъа йисте, довкъашта юкъе.

Доаханна мел эша хьалаш долаш да цига: дика даьгІенаш я, цІена хий да. Хоза тоаяь цІе уголок я оттонни участке. Пенех хьалдийтта доахк доярка тІаийца социалистически декхараш, республикерча дикагІболча хьайбаш леладерий портреташ, иштта кхыдараш. Цул совгІа хІара бетта беча балха ведомость хьалдетт цІеча уголоке. Цу тІа дІаязду малагІча доярка дийнахьи буси мел шура яьккхай а цунах цунна мел ахча доагІа а. Хіара доярка на хов дийнахьи буси, 5 дийнахь, 10 дийнахь, бетта, шера ший мел шура яккха еза.

Ферма кулгалхоша чІоаггІа теркам тІабохийт хьайбаш леладерашта юкъе лелабеча политико-массовии культурнии балха. Из болх беш кхоъ агитатор ва ферме. Уж ба ферма бригадир Костоев Хаматхан, отделене зоотехник Озиев Юнус, техник-осеменитель Акталиев Ахьмад. Ферме ханнахьа хьаькхуьлаш дола моттигера а центральни а газеташи журналаши деш цар хьайбаш леладерашта, беседаш ю, дІайовзийт вай мехкарча а республикерча а дикагІболча хьайбаш леладерий опыт.

Цу ферма болхлоша доахангара йоаха шура тІехь-тІехьагІа тІаетталу. Нагахьа санна укх шера апрель бетта еррига ферме гІолла дийнахьи буси 700 килограмм гаргга шура йоаккхаш хиннаяле, май бетта дийнахьи буси яьккхай юкъера лаьрхІача 1100 а кхы совгІа а килограмм. Хіаьта соаккха, май бетта дийнахьи буси йоаккхаш хиннаечул юкъера лаьрхІача 150 килограмм дукхагІа йоаккх укх шера. Шоаш тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашду фермерча дикагІболча доярка Барахоева Лемкас, Мальсагова Лемкас, Барахоева Седама, иштта кхьбараша а.

Шерра социалистически яхь яьржай доярка юкъе. Дика вІаштІехьбаькхаб хьайбаш леладерий болх ферма кулгалхочо Костоев Хаматхан. Хіанз ферма доахан латт керттерча корпусашкара цхьа иттех километр гаьна, Ачалкхе дІабодача наькъа йисте, довкъашта юкъе.

Доаханна мел эша хьалаш долаш да цига: дика даьгІенаш я, цІена хий да. Хоза тоаяь цІе уголок я оттонни участке. Пенех хьалдийтта доахк доярка тІаийца социалистически декхараш, республикерча дикагІболча хьайбаш леладерий портреташ, иштта кхыдараш. Цул совгІа хІара бетта беча балха ведомость хьалдетт цІеча уголоке. Цу тІа дІаязду малагІча доярка дийнахьи буси мел шура яьккхай а цунах цунна мел ахча доагІа а. Хіара доярка на хов дийнахьи буси, 5 дийнахь, 10 дийнахь, бетта, шера ший мел шура яккха еза.

Ферма кулгалхоша чІоаггІа теркам тІабохийт хьайбаш леладерашта юкъе лелабеча политико-массовии культурнии балха. Из болх беш кхоъ агитатор ва ферме. Уж ба ферма бригадир Костоев Хаматхан, отделене зоотехник Озиев Юнус, техник-осеменитель Акталиев Ахьмад. Ферме ханнахьа хьаькхуьлаш дола моттигера а центральни а газеташи журналаши деш цар хьайбаш леладерашта, беседаш ю, дІайовзийт вай мехкарча а республикерча а дикагІболча хьайбаш леладерий опыт.

Кхы дуккха а да цу ферма балха юкъе совхозерча тІехьайисача фермай коллективаша хьаІомаде мегаргдола кІамаш. Цхьабакъда, цу гІулакха сагота яц совхоза дирекци, партийнии профсоюзнии организацеш. Ала дезаш да шоай болх вІаштІехьбаккха ца могаш а ца ховш а йола фермай коллективаш совхозе йолга.

ГІУЛАКХ ДАРГА ХЬЕЖЖА МАРА ПАЙДА ЛУРГБАЦ ХЬАЙБАША

Из массанена а ховш да. ДикагІа гІулакх дича дуккхагІа шура лу доахана. Нагахьа санна дІабахача пхе бетта Аьлти-Юртарча отделене ферме хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 800 килограмм гаргга шура яьккхаяле, Яндрерча отделене ферме 470 килограмм мара яьккхяц. Укх шера еррига яла езачох кхоалагІа дакъа мара паччахьалкхенна шура дІаеннаяц ферма,

Иштта кІалдиса да фермера гІулакх е совхоза а, е отделене а, е ферма а кулгалхоша цхьанна тайпара хьайбайи хьайбаш леладерийи йоакхо ца ярах. Наьсарени Ачалкхени юкъерча довкъашка латт Яндрерча отделене доахан. Е наха а е доаханна а мала хий дац цига. Да-м да, цхьабакъда, фермана эшача гІулакха хьахецаш-м дац. Доахан латтача моттигера ткъаьх метр мара гаьна йоацаш хина провод йода, хІаьта цигга кран а йоалл. Эггара хьалха доахан Яндрера цига хьадоаладеча хана хина провод кара йолча «Сунжанефть» НПУ кулгалхошца дийца хиннад цу кранах доаханна хий тергдолаш. Цхьабакъда, хІанз хий дала тигац. Цу юхке дада нефтяникаша сагага хоаттам а боацаш дІа а лийца ялаташ дІадийна кхаш. Цудухьа уж гІерт цигара доахан дІадоахаргдола хьал оттаде. Цу гІулакхага цхьанна а тайпара хьожаш бац совхоза кулгалхой.

— Тахханалца сона-м хайнадац цигара доахан хий доацаш дий а,— йоах совхоза директора нов. Воробьева. Гуш да директор цу гІулакха сагота воацилга.

Хіанз доахана мелар сеца латтача бІехача Іама чура хий да. Хий аьлча а кхон догІан хийи вІашагІа а нийна, цкъала я-кх. Тамаш а яц из «хий» мелаш долча доакана кІезига шура телар.

Ферме болх беш волча хьайбай лора нов. Мержоев Ахьмада из тайпа хий а меладеш доахан леладича цар ченна а чурашта а лазараш хургда, цудухьа царна лерттІа цІена хий хургдолаш гІулакх вІаштІехьдаккха деза е уж цигара хьадаха деза аьлча из дІахозаш а цунга ладувгІаш а саг вац совхозе.

ГІулакх лерттІа хилча-м лоро а алалехьа цу доаханга фу хьал да ха дезар совхоза кулгалхошта.

Цул совгІа, виъ саг хила везача шиъ мара вац доахан доаждеш а. Хьавен-венар веде юха цІавода укхазара, йоах дукха ха йоаццаш отделене зоотехникала вайтача Мальсагов Ахьмада. Из ишта хургдацар, нагахьа санна болхлой къахьегамца безам хургболаш хьал оттадаьдаларе. Цхьанна а тайпара новкъостал дац фермана, хІаьта мела ба ферма кулгалхой а. Доахан оттонни участке хьадоаладалехьа кийчо е езаш бар уж наха чуІе моттиг Іалашъяра а, хий хилийтара а, иштта кхыча гІулакхашта а. Цхьабакъда, цу гІулакха цхьаккха хІама а даьдац.

Во доал ду Яндрерча ферме Іаьсашта а. Ча тІа а теха пхьа бахьан сихха хьалъяьча кхоаллен кІалха доаждеш Іаьсий. Дерригаш а 84 Іаса да цига, хІаьта уж чудоахка моттиг яц 50—60 квадратни метр мара. Тховгіа хийцца чакхдувл догІа. Цудухьа гонга гІолла боагІача хоттала латт Іаьсий. Иштта во Іунал дар бахьан долаш цамогаш а кулаш 7 Іасилг деннад ферме, хІаьта тІехьара догІа дийлхачул тІехьагІа а деннад царех шиъ.

Политико-массовии культурнии болх лелабац хьайбаш леладерашта юкъе, газеташ, журналаш дац, агитатораш бац, дикагІбарий опыт Іомаяц, кьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь йоаржаяьяц. Уж кхоачамбоацараш Іалаьмате сиха дІадаха деза совхоза а отделене а кулгалхой оарцагІа а баьнна. Бехктохкаме оза беза тІаийца декхараш кхоачаш ца дара бехке бола кулгалхой.

Д. ХАМАТХАНОВ.
М. АХРИЕВ.

ХОЗРАСЧЕТО КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЮ

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода газомотокомпрессорни установка коммунистически къахьегама коллективо лаьрхIад хозрасчетца болх бе. XIанз установкана шийнна тел планаш, алапе фондаш, реагенташ дIаахийтара йола нормаш, ремонт ярта дола ахча.

— Хозрасчет оттаяь чIоагIа раьза я еррига коллектив,—йоах установка начальника Р. Якимовича.—Укх тIехьарча хана дикка тоабеннаб установка болх. Лер тIара даьнна гIулакхаш кIезига да укхаза, шийна тIадилла гIулакх чIоагIа бехкткхаме лоархI тха бригадацарча оIара члено. Оала а кIур а кIезигагIа бу хIанз — кIезигагIа дIаккхвс газ. Экономе режим дика кхоачашъю массанахьа а, массахана эргайоахаш тоаю технологически процессаш. Цу тайпара балхаш чакхдахарах дикка лакхдаьд болхлой, операторий, машинистий алапеш.

XIанз шийна ше доал деш йолча установка коллектива сийлен Доска а хьокхамий Доскаш а ший да. Массаза а цар тIа дIаязъю социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхачл болхлой цIераш. ЧIоагIа лелаю цар яхь, бригадо баьча балхах ньахиннирраш бетта цкъазза дувц болхлой собранешка, хIаьта щул тIехьагIа пенгазета тIа а хьокхамий доскаш тIа а язду. Цу коллективо яхь лелаю иззамо йолча крекинг-завода установка коллективаца.

СССП XXII-ча съезда сийна шоаш тIанийца доккхий декхараш кхоачаш а тIехкхоачаш а ду цу шинна а коллективо. Хьалхарча квартала производственни план ханал хьалха кхоачашийр. Дика кхоачашъяьй май беттара план а.

Производстве хьалха латтараша, е хIанз оалаш долчча тайпара, маякаша — боккхагIа болча машинисташа новкъосташа Раднонова, Ворона, Шарошкина, машинисташа Пустынникова, Куракова, слесараша Гомозова, Коржева, Матвеева, дуккхача кхычар даим производственни коталонаш йоах, завода юкъарча вахаре дика дакъа лоац, коммунистически къахьегама установка сий лакха лоаттаду.

Бенталдоалаш гIулакх да берригаш а хIана бац аьнна бола установка болхлой лакхехьарчеи юкъерчеи дешара заведенешка а болх беш болча кагирхой школашка а дешаш хиларЦудухьа я укхаза къахьегама овсарле лакха а.

П. ВИШНЕВСКИЙ,
Главнефтесбыта оператор.

АХ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза коа тIара оалхазараш леладераша сийленца къахьийгад семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Шера йолча заданех 575 эзар фуъ дIадала дезача хIанзале 582 эзар фуъ дIаденнад цар. Декхарий чотах планал совгIа деннад 10 эзар гаргга фуъ. TIанийца декхараш 650 эзар фуъ да. Из декхар ханал хьалха кхоачашдара низ ца кхобеш къахьегаш я совхоза коллектив.

Къаьстта хьинаре къахьег совхоза пхелагIча отделене комсомольско-кагирхой ферма коллективо. Ер шу доладелча денз птичницаша Тузуркаева Бусаси Мукаева Зайпален хIара котамгара гулдаьд 92 фуъ.

Иштта дика болх бу цхьоалагIча отделене птичницаша Цугаева Любас, Мамсурова ПятIимата, Магомадова Яхас.

В. АКОПЯН.

Оаха яздаьчун ларах

„Къовсам лоаттабе тунеядцашца“

1961 шера 25 мае «Сердало» газета тIа «Къовсам лоаттабе тунеядцашца» аьнна корта а болаш, «Гвардейский» совхозера Шахабов Коли а волаш бола тунеядцаш бувцаш араяьнача статьяна жоп луш Надтеречни района прокурора Румянцева язду:

«Шоаш леладу гIулакхаш могийтарг ца хилар тунеядцашка дIахойташ болх бу хIанз. Района юрташка гражданий сходаш яьй, цхьаннахьа а болх беш боаца нах гучабоахаш гIулакх ду. 1961 шера 4 мае арадаьннача Указах тунеядец ше вахачара кхычахьа дIавахийтара дош дувцалехь ше леладу гIулакх могийтарг ца хилар цунга дIахайта а деза, общественна пайданерча балха ваха цунна ха оттае а еза. Из болх ба района прокуратуран милицен органаша бер. «Къовсам лоаттабе тунеядцашца» яхача статья тIа вувца Шахабов Коли хIанз «Гвардейский» совхозе слесара болх беш ва. Хьалха йIаьххача хана болх ца беш хинна кхыбола нах а хIанз балха эйттаб».

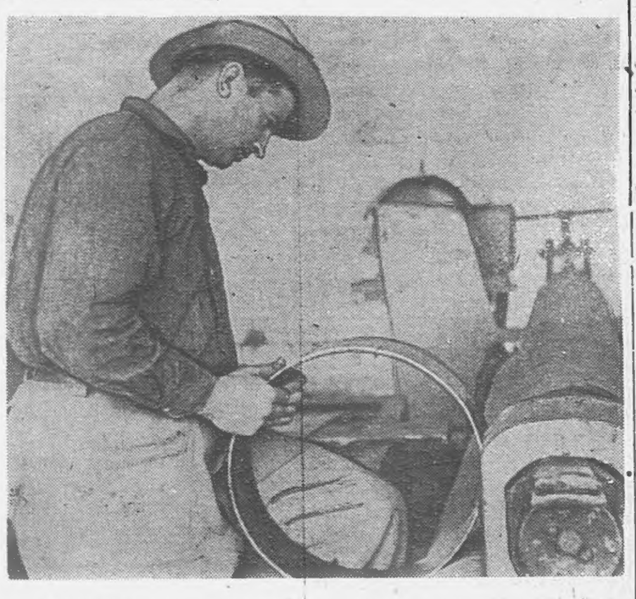

СССП XXII-ча съезда доккхийча къахьегама толамашца накъа бахара хьинаре къахьегаш ба Грознерча центральни ремонтно-механически завода болхлой.

Массаза а санна ший низ а хьинар а ца кходеш къахьегаш ва котельщик Максимов Григорий. XIара бетта производственни заданеш 160—180 процент кхоачашъю цо.

Сурта тIа: котельщик Максимов Григорий.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьалаш—цхьатарра, хьокхамаш—тайп-тайпара

СССП ЦК январски Пленумо яь решенеш кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIаийца къахьегаш ба Наурски района хьайбаш леладераш.

Къаьстта хьинаре къахьегаш ба цу районера «Терский» яхача совхозера хьайбаш леладераш.

Цу совхозо укх шера хьалхарча 5 бетта лаччахьалкхенна деннад 451 центнер дулх (планах дала дезар 350 центнер), шура 5609 центнер (планах яла езар 5250 центнер).

Къаьстта хьинаре къахьегаш ба цу совхоза дояркаш: хIара Іаттагара 1587 килограмм шура а яьккха 6 бетта йоагIа план тIехкхоачашъяьй Лидия Симоновас, Іаттагара 1509 килограмм шура а йоаккхаш, 6 беттара план тIехкхоачашъяьй Лунева Марияс. Дика болх баьв 5 бетта хIара Іаттагара 1491 килограмм шура яьккхача Мартиненко Марияси 1480 килограмм яьккхача Кузенко Марияси а.

Вай республике дика вовзаш ва цу совхоза Іаьсий леладархо Приходько Иван Павлович. Доккхий социалистически декхараш да укх шера цо тIанийцараш, вешта аьлча цо лаьрхIад ден-бус хIара Іаьсана 1400 грамм дулх тIаккхетийта, 5 беттарча хьокхамашка хьежача ховргда уж декхараш сийленца кхоачашдертхилар. дIабахача пхе бетта хIара Іаьсана юкъера лаьрхIача тIаккхийттад 1290 грамм дулх. Планал дуккха совгIа да из.

XIанз цу совхоза хьайбаш леладерхой шоай беррига низ а уйла а тIаяхийта, СССП XXII-ча съезда сийленца накъа бахара къахьегаш ба. Цар лаьрхIад укх 1961-ча шерара хьайбай продукташ паччахьалкхенна дIаялара план 11 бетта кхоачашъе. Цхьабакъда, кхыча тайпара лел совхозаца яхье яьннача Ленина цIерахча колхозера гIулакхаш. Паччахьалкхенга дулх дохкара план 78,7 процент мара кхоачашъяьц, хIаьта шура йохкара план — 85 процент.

Бакъда, хьокхамаш лоха дале а хьайбаш-м дуккхагIа да колхозага. «Терский» совхозе бац 708 етт мара, колхозага ба 902 етт, хIаьта хIара дийнахьа йоаккха шура цхьатарра я. 708 Іаттагара совхозо йоакхх цхьан дийнахьа 63 центнер, колхозо 902 Іаттагара — 65 центнер. Цу колхозе дукха ба хьинаре къахьегаш бола хьайбаш леладераш. Царех дикагIа къахьегаш ба шоллатIча бригаде болх беш бола 5 беттa хIара Іаттагара 1518 килограмм шура яьккха Хаженова Вера, Андреева Клавдия, Шелельо Мария, иштта кхыбараш а.

Цхьабакъда, балха овсарле лакха хила йиш яц болх лерттIа вIаштIехьа ца баьккхача, зоотехнически хьехамо маяккхара хьайбашта гIулакх ца дича. Доахан доажадара, царна хий моладара, уж деттара графикаш лораяц. Цу гIулакхаша новкъарле ю паччахьалкхенна хьайбай продукташ дIаялара план кхоачашъяра. Ленина цIерахча колхоза кулгалхой декхарийла ба къахьегамхоша тIанийца декхараш кхоачашдергдолаш - сихагIа болх вIаштIехьбаккха.

Б. БАШИРОВ.

ЗАКАРПАТСКИ ОБЛАСТЬ. «Октябрьски революци» яхача Виноградовски района юртбоахама артелера дерригa юкъара доахан хIанз лагере леладу. Колхозхоша дика кийчъяьй даьгIенаш, кхы тIа дIайийнай бабцаш. Доахан детта агрегаташ оттаяьй лагере, доахани Іаьсийи кIаллоаттаде кхоаленаш тоаяьй. XIара денна совгIа йоах шура. Хьалхарча квартале хьайбай боахамо даьча балхий итогаш йича хьокхамаш лакха хиларах парте райкомеи райисполкомеи карара кара тела ЦIе байраях еннай колхоза.

СУРТА TIA: «Октябрьски революци» яхача колхоза хьайбай ахканарча лагере. Хьалхашкахьа латтараш — колхоза дикагIа бола доярка коммунистка Прасковья Комповa комсомолка Гизела Лейтоши.

Л. Ковгана сурт. **ТАСС фотохроника.**

Техника кийчъяьй

Гудермеески района «Гудермесский» совхозе чIоаттIа терко ю ялат чуэца техника кийчъяра.

Совхоза цхьоалагIча отделене тракторно-полеводчески бригаде хIанзале еррига техника кийчъяьй. Механизатораша Іай ремонт яь кийчъяь латт «СК-3» яха кхоъ, «РСМ-8» яха шиъ комбайн. Ремонт еш къаьстта дика болх баьв трактористаша С. Желудкова, В. Ярцева, Р. Рашидова, иштта кхыбараша а.

XIанз жаткашта ремонт еш, хIаьта керда ена жаткаш вIашагIъехкаш ба цу бригада болхлой. Дукха ха йоацдаш, кхы а керда йиъ жатка еннай бригадана.

Техника ремонт еш ший низ ца кхобеш къахьегаш ва дикагIа вола механизатор Абдулкадыров Гелани. Цу тайпара болча механизатораша иштта дика къахьегарах еррига техника ремонт яь йистейоалаш латт. Техника дика тоаярга хьежжа сихха чуэца йиш хургъя ялат.

С. ИСМАИЛОВ.

ХьажкIаш лелаерий вIаши кхайкар

ДоаггIача бесса гIулакх дича хьувкъаргья хьажкIаш

(Курчалой района Ленина цIерахча колхоза звеньеваяс Эльтиева Хаврас дувц)

XIанз диълагIа шу да тха звенос хьажкIаш кхею. XIара шера совдувл тха толамаш, лакхлу говзал, дикагIа пайда эц агротехниках.

Тха звенога лелае хьаенна хиннача 18 гектара тIара хIара гектара тIара 45 центнер йоаккхаш фуальъяьха хьажкIаш яьхар оаха хьалхарча шера. Тха районе дика хьийкъа лоархIаш яр уж. 1959 шера 40 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 60 центнер йоаккхаш хьажкIаш яьхар тха звенос.

Моттигереи минеральнии удобренеш мелла боккха лоархIам болаш я а хайна, хIара гектара тIа 15 тонн тоссаш моттигера удобренеш тайсар оаха дерригача хьажкIаш дIае лаьрхIача лаьтта, хIаьта цул тIехьагIа 25—27 сантиметр кIоарга аьхар. Цу шера кхы а дикагIа хьийкъар хьажкIаш. XIара гектара тIара 62 центнер фуальъяьха хьажкIаш яьлар тхона. Иштта чIоагIа цIаккха а хьийкъаящар тха районе хьажкIаш.

1960 шера агротехника а хьажкIаш дIаереи царна гIулакх дарен хьисапаш а дикагIа Іомаде лаьрхIар оаха тхоай агронома новкъосталца. Цунухьа, культураш чуийца ма даьллинге а, хIара гектара тIа 20 тонн хургIолаш, 45 гектар долча лаьтта кхо диллар оаха, октябрь бутт боьш зябь аьхар. Удобренеш кIоаргагIа чуйолийтар даьча цу шера 25—27 сантиметр а ца оахаш, 27—29 сантиметр кIоарга ахийтар оаха лаьтта. Цу тIехьа из дика шаьр а деш макха баьккхар. Цул тIехьагIа хIара гектара тIа 0,5 центнер калийни тухи 2 центнер суперфосфати йолаш минеральни удобренеш техар оаха Іай, хIаьта бIаьстан юхьхье оахамца тIоадал соцаяр духьа урагIа а пхорагIа а маккхаш даьхар. 5—6 ди даьнначул тIехьагIа лаьтта цамцадаккха а дегIаухаш латта оасар доходе а культивацн йир. Паккха, хьажкIаш дIаеле хьалхагIа 9—10 сантиметр кIоарга, вешта эьлча фу лаьттах дахача кхаччалца, культивацн йир фийго зIырг хецара эшшаш йола йIовхал чуйолийтар духьа.

Уж дерригa балхаш даь даьнначул тIехьагIа, лоамашта кхерча лаьтташка эттара дикагIа йолча хана—май бетта хьалхарча деношка—хьажкIаш дIае цоладелар тхо. Уж дIайийра 70×70 сантиметр юкъ юкъе а юташ, квадратно-гнездовой хьисане, опытни механизатора хIара бIена 3—4 фийг бужаргболаш нийсъяьча сеялкаца, Гранозони гексахлоран яха дусти теха кийчдаь, калибровка яь дола ВИР-42 яха эттара хьалха хьадьанна фу дар дIадийнар. Цхьа кIира даьннача гIолла нийсача квадратех цхьатарра тIаяьлар хьажкIаш. Квадраташ нийса хилар бахьан долаш йиш хилар шин оагIорахьара обработка механизмашца а сихагIа а е. Культивацн яь яьнначул тIехьагIа, хьажкIаш листа йолча нийлхийр, хIаьта нийлха йолча, хIара бIена шишша, е хIара гектара тIа 40 эзар хьажкIа хургIолаш дIайийр. Хьажкiаш 5—6 сантиметр лакх маеллинге а кулгашца оасар дир. 12—13 ди даьннача гIолла урагIеи пхорагIеи культивацн йир. Цу тайпара царна гIулакх даро йиш хилийтар лаьтта цамца даккха а оасарах цIена лоаттаде а.

ШозлагIа оасар даь даьнначул тIехьагIа шолгIараш дIаяьхар оаха. Иштта гулакх дарах 1959 шерачул дуккхагIа яьлар хьажкIаш — хIара гектара тIара 66,6 центнер.

СССП ЦК январски Пленума решенеша цегаш ураоттадаь долча оаха, аргIанна йоагIача хьамсарча Коммунистически парте XXII-ча съезда сийна социалистически яхь а лаьца, декхар тIаийцар хIара гектара тIара 90 центнер йоаккхаш фуальъяьха хьажкIаш яха, аьнна. Ховш да из атта декхар доацилга, цхьабакъда, барт тайнача коллективо ший деррига низаш тIадохийтаргда уж декхараш сийленца кхоачашдара.

Уьх шера а, соахка санна, агротехнико яккхача тайпара лаьтта дика тоа а даь, лоацца агротехнически ханашка дIайийр оаха хьажкIаш. XIанз, хьажкIаш дика тIаяьннача хана урагIеи пхорагIеи культивацн яьй оаха. Листа йолча моттигашка нийлхъеш а нийлха йолча дIаювш а болх бир. Квадраташ нийса я укх шера хьажкIий. Кулгашца оасар даь даьнначул тIехьагIа, цIаькха а урагIеи пхорагIеи культивацн яьй.

Тха звенос социалистически яхье бийхаб вай республикера дикагIа бола хьажкIаш лелаераш — Кусиева Зайдати Зармаев Абдул-СаIиди.

XIанз оасарах хIама даь кхашка, хьажкIаш 15—20 сантиметрга кхоачаш лакхъеннай.

Тхо дог тийша да оахош тIанийца декхараш оаха тIехкхоачашдергхиларах а СССП XXII-ча съезда дикача къахьегама совгIатаца тхоаш накъа гIоргхиларах а.

ДIаяздаьд, тха собкора
Б. БУЗУРТАНОВА.

Хадданза лакхъе дешархой профессиональни говзал

XIанзарча хьалашка боккха лоархIам болаш да хьатIакхувш йола тIекье кхетаяра, цунна дешар Іомадара дешаш.

XIанз массе оагIорахьара дешар ховш, культура йолаш хиларал совгIа, производственни опыт йола, къахьега ховш бола общества членаш кхебе, кхетабе беза школа. Иштта йола школа я юкъерча юкъарча дешара къахьегама политически школа. Цу школе цеша багIараша юкъера дешар йистедоаккх, халкъа боахама цхьан даькъе болх бергболаш профессиональни говзал а Іомаю.

Производственни балха говзал а Іомаергйолаш, 14 юкъерча дешара школа я Грозне. Цу школай 9—11 классашка деша багIача ешар гаргга волча дешархочо 23 тайпа профессиональни говзал Іомаю (слесараш, токараш, оператора помощникаш, столяраш, барзкъаш-хIамаш ю болхлой, и. кх.).

Школа эргаяккхара Закон кхоачашдеи города дуккхача школаша цхьацца профессиональни говзал йола болхлой кийчбу, юкъарча дешара ве а ца деш. Из гIулакх хьокхаме чакхдоаккхаш я № 7 йола цхьайтта шера дешара школа (директор нов. Лебедева, парторганизаце секретарь нов. Никитин). Цу школа 9—10 классашка деша багIараш токаралла, слесаралла, чертежникалла болх бе Іомалу. Школе ший дешара производственни база йиллай. Школана доккха новкъостал ду «Красный молот» яхача заводо (директор нов. Колесников, парткома секретарь нов. Ведерников). Заводе дешархой слесарно-токарни цех йиллай. Дешархошта производства болх Іомабу йоккха говзал йолча болхлоша.

Производства болх хьехилга дика вIаштIехьдаькхад № 21 йолча школе (директор нов. Журчанский, парторганизаце секретарь нов. Горскова). Школе деша багIараш металлаца болх бу токарь, столяр, лаборант, контрольно-измерительни приборий слесарь, барзкъаш - хIамаш тега болхло хила Іомалу.

ПТК-аи КИП-еи гIолла производства болх Іомабеш бола дешархой цхьайолча предприятешка къаьстта шоай болх бе моттиг йолаш а опытни специалистий хьалхленца шоаш хержа профессиональни говзал Іомаеш а ба.

Во вIаштIехьбаькхабац дешархошта шофера-профессионала говзал Іомаяра болх № 5 йолча школе а.

Производства болх дешархошта Іомабара цхьайола дика опыт я кхыча школашка а.

Городерча цхьайтта шера дешара школашка дешархошта профессиональни говзал Іомаяра гIулакх хIанз а советски школа эргаяккхарах долча Законо маяккхара хила гаьна да.

Юкъера школа эргаяккхара, цар чу дешархой кийчбелга вIаштIехьдаккхара балха тIехь цIенхаштта дола кхоачамбоацараш да. Из дош моттигашка тахкарон парте городской комитета бюро дувцарон хьахьеккар, говзал йола болхлой хургболаш дешархошта производства болх Іомабе перспективни план юкъерча школай ца хилар. Из бахьан долаш дуккхача школашка дешархошта профессиональни говзал Іомаяьй дешархошка шоашта еза говзал а ца хоржийташ. Планировани иштта йолча практико предприятешка производственни процессашта комплексни автоматизации механизации еш деча балхашца дувзаденна эшаш бола болхлой кийчбара лоархIам ца белга гуш да.

XIанз предприятешкеи стройкашкеи йолаш йолча комплексни бригаташа дIадех массехк говзал йола болхлой кийчбе безаш хилар. XIаьта а вай школаша уж тIехьатетта йиш йоаца декхараш тIаэцац; школашка деша багIача кагирхоех болхлой кийчбеча хана халкъа боахаме хула хувцамаш ца чIоархIаш дукха моттигаш нийслу.

Дешархошта производства болх Іомабара дуккхача юкъерча школай балха тIехь дика доацар да хIанзалца цар хьалда йола производственни профиль ца хилар. Цхьайолча школашка дешархошта Іомаеш йола говзалаш каст-каста кувц. Цхьайолча школашка дешархочоа цхьан ханна 5—7 говзал Іомаю. Массехк школе дешархошта цхьа тайпа профессиональни говзал Іомаеш моттигаш я. Масала металлаца болх бу токараш Іомабеш городе бархI школа я, барзкъа - хIамаш ю болхлой Іомабеш — ворхI. Иштта дукха нах цхьан тайпарча говзала Іомабеш хилча, кхыча, чIоаттIа лоархIам болча говзалашта кагирхой Іомабе йиш хургьяц города школай.

Иштта лоархIам барех я гIишлош яра говзалаш. Цу 14 школах цхьанне а дешархошта гIишлош яра говзалаш хьехац.

Халкъа дешара городской отдело боахама организацешца цхьана хIанзехьа а оттае еза дешархошта производства болх Іомабара производственни профиль Іомаергйола говзалаш (цхьан классана шиннели школана йиънели дуккхагIа йоацаш).

Планаш увттаеча юкъера кхоачамбоацараш дIадахарца цхьана дешархошта профессиональни говзалаш дикагIа Іомаелга вIаштIехьдаккха деза.

Школерча дешархошта производства болх Іомабара база йолча локомотивни депос, «Трансмаш» яхача заводо, «Октябрьнефть» НПУ 23 участка, кхычар а 9—11-ча классашка деша багIарашта болх бе къаьстта-моттигаш лац. Из бахьан долаш программа тIа оттаяь балха операцеш а практически балхаш а кхоачашдулац дешархошта. Дешархошта хьеха предприятеша къестабеча болхлошеи специалисташеи цешархошта цар болх беча моттигашка кхетамца заданеш кхоачашъяра эша инструктаж ца луш моттигаш нийслу.

Дешархошта производственни болх Іомабеча дуккхагIа йолча юкъерча школашка дешара-производственни мастерскеш, хиланза яргйоаца инструмент, приспособленеш, материалаш, технически документаци яц. Цудухьа дешархошта производства болх Іомабеча школашта фу эш хьожаш хила еза цар база йола предприятеш. Дешархошта практически занятеш е хиланза дарггоаца хьалаш хилийтарал совгIа, цу гIулакха дешархошта шоашта болх бе моттигаш, дешара цехашн участкашн къоастаярал совгIа, школашка производственни дешара мастерскеш йохкача новкъостал де дехкарийла я предприятеш, царна хIанзара техника, инструменташ, бедал, материалаш а луш.

Из де лерхIаш дешара керда шу долалуш школаи производственни вIаши декхараш тIаэца деза, договораш е еза.

Цхьайтта шера дешара школашкарча дешархошта профессиональни говзал дикагIа Іомаяр царна производственни болх хьехача болхлоех тайша ца. Из иштта доллашехь, дешархошта производства болх хьехаргболча, йоаттIаш йола технически образовании балха опыти йолча преподавателашца хIанз а Іалашъяьяц дуккха школаш.

Школаш производственни болх хьехача кадрашца Іалашъю керттера моттиг йолча базовой предприятеша цу деша йоаттIаш йола терко яц.

ГорОНО-с, хьехархой говзал лакхъяра института, школай кулгалхоша кIезига дувц преподавателий, къаьстта производственни болх хьехача болхлой говзал а методика а лакхъяра дешаш.

Дешархошта производственни болх хьеха преподавателаши, мастераши, теоретическии практическии дешар хьеха предприятей инженерно-технически болхлойи юкъе а боаш йола советаш вIашагIтехача 6-чеи 16-чеи школашца дIадоладаь гIулакх дIадаьржадац города школашкеи цар базовой предприятешкеи.

Шенхаштта уйла тIаяхийта еза дешархоша шоаш шоашта гIулакх дара, уж шоашта баха хорвгдолаш кийчбара, говзал кIоарга а чIоаттIа а Іомаяра, дешархой рационализаторски уйла дегIайоалаяра доккха новкъостал долаш йола дешархой техническа творчество мамогга хьаллаца еза.

Дешархой профессиональни говзала дика Іомабе, царца бу дешара-кхетама болх лакхбе йиш яц партийнии советскии организацешца хадданза хьалхле ца лелайнча, цхьабакъда, тхона хетачох, из болх районни Советий исполкомаша школаш эргаяхарах дола Закон кхоачашдара декхараша маяккхара баш.

Цхьайтта шера дешара школай балха тIехь дола кхоачамбоацараш дIадахаро йиш хулийтаргья дешархой профессиональни говзал лакхъе а коммунизм хьалъеш болча кънача наха коммунистически кхетам балара гIулакх тоаде а.

П. ЛАТЫШЕВ,
СССП Грозненски горкома пропагандан агитацен отдела заведующи.

Днепропетровски область. Апостоловски районе хьалъеш латт шера 40 эзар хьанха нхаба лаьрхIа йола хьайбаш кхоаба колхозий юкъара пункт. Ший тайпара «дулха фабрика» хургъя из.

СУРТА TIA: хьалъеш латта хьайбаш кхоаба колхозий юкъара пункт.

А. Запара сурт.

ТАСС фотохроника.

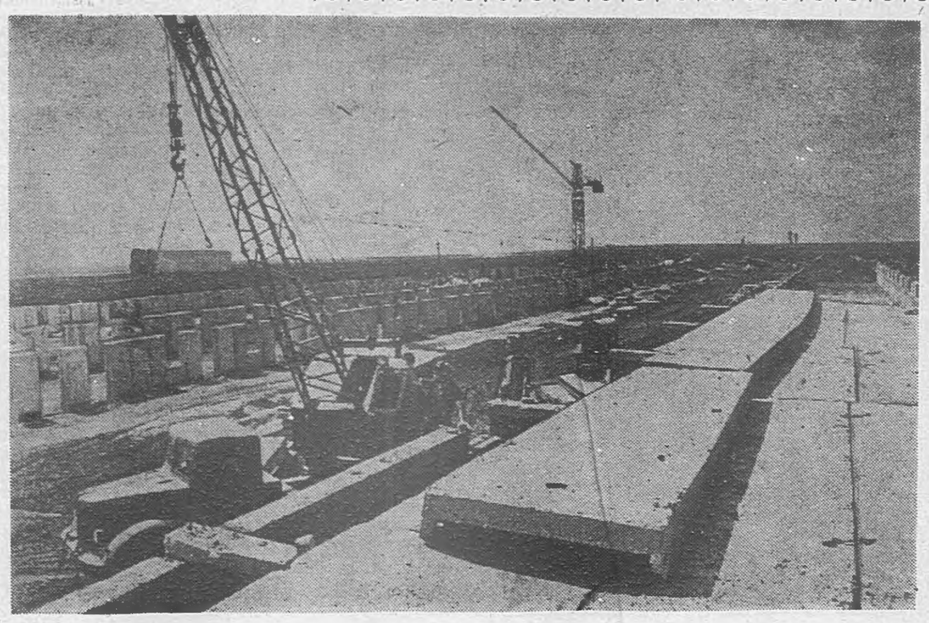

Сий дола цIи йоаккхаргья

Сийленца къахьегаш хьайоагIа Грознерча № 2 йолча барзкъаш тегача фабрика коллектив коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара. Тайп-тайнарча къаман нах ба цига болх беш. Безаме, цхьа барт болаш къахьегаш хьабоагIа уж. XIара бетта йола производственни план массаза а тIехкхоачашъю цар.

Фабрика коллективо арахецача продукцех лоархIамегIъяр я кхалнаьха зиша кочамаш, маIаха наьха кочамаш, плащаш. Ала дезаш да шоаш хьаду барзкъаш цар дика деш хилар.

Дика къахьийтад фабрика коллективо укх шера май бетта. Цу бетта план кхоачашъяьй 104 процент.

Фабрике коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара йола яхь эттара хьалха дIайолайир коммуниста нов. Минаева кулгалдеча бригада коллективо. Толамца, низ ца кхобеш кхъахьегаш бригада беррига болхлой хиларах фабрике эттара хьалха из цIи яьккхар цо.

Дика болх барал совгIа шоай кхетам массаза а лакхбеш ба уж. Цхьабараш сайрийна цешача школе, вожаш техникумашка, институташка дешаш ба. Масала, нов. Тарасьянц технологически институте дешаш я, нов Шацдыба 10 класс чакхйоаккхаш я.

Дукха ба царех республикерча фабрикай сводни хоре дакъа лоацаш а.

Дика болх беш а дешаш а ба нохчий къона мехкарий Сагипован Багаеван. Уж шаккхе а комсомолкаш ба. Доккха дакъа лоац цар фабрикерча кружокашка, хIаьта политзанятеш а дика чакхъяьхар.

СССП XXII-ча съезда дикача толамашца накъа яха лерхI фабрика коллективо.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

СЕРДАЛО

2-гIа оагI. 4 июнь, 1961 шу.

Литературни оагрув

Т. КОДЗОЕВА.

„НАЬХА“ БЕР

Каьхата бот тІа а боаллаш латтача фатагена лампо сийрда даькkача цІагІа паргІата а сатийна а яр. ХІаьта, хозаш гаьнна ювлача йоккхийча топий таташ ца хилча цхьанна хІамо дагабохийтацар цІий мохкадеш, мохк бохабеш бола тІом.

ЦІаьдъенна кулгаца корта хьал а лаьца бІаьстан баьдеча бийсангахьа корах арахьежаш ягІар Лиза. Іуйрийна дийлха лоа даша а дашаш, Іанна лаьтта Іаьржъеннача таьнаш тІа гІолла, бІаргех уха хий санна, Іоухар доккхий хи тІадамаш.

Доаржадаь письмо уллар цунна хьалхашка. Гаьнарча лоаман юртара йоккхача саго-нанас яздора, Лиза фронте яхача хана денз саготош гІайгІен латт шоай цІагІа яхаш. Жхо шу даьнна Ахьмадиг сатийна а ва, ший наьна — Лизай суртах къасташ а вац. ХІаьта хІара сарахьа, ше Іовужача хана, тІема хьакъехьа хабараш дувцийт цо наьн-наьнага.

Лизайна къаьгга духьалъэттар виІий елаенна тов бесса юхь а уйлех йиэза йола наьна юхь а.

— СихагІа тІом чакх а баьнна, цхьан минута мукъах мархІа болбалар-кх хьайза чо бола Ахьмадига зІамига кортилг,— яхаш уйла йора цо бІаргашка этта хий низткъа юха а сецадеш.

— Елизавета Мухтаровна! — цкъаьннахьа арара хьа чу а кхайка, цІагІа хьачуваьлар госпитала начальник.

Полковника хозача юхьа тІа холуш дар из кІаьдвенна а цхьа хІама дагацоаллаш а хилар. Лизайна бе доалла доаржжадаь письмо бІарга а дайна, безаме хаьттар цо:

Наьнагара да из?

— Да,— аьнна доккха са цаькхар Лизас, бІаргех йовлакх а хьокхаш. Йист ца хулаш цхьа ха а яькkха, полковника бехке вахано аьлар:

— Човнаш хинна дукха нах боалабаьб. Яков Иванович цхьаь ва, хьо чІоагІа кІаьдъенна йолга-м хов сона, хІаьта а Іа фуннагІа даь а новкъостал дар дех аз.

Сихха письмо вІашка а цилла, кхы йист ца хулаш цІагІара арайолаелар Лиза. Ийча дІаарайоалаш минут яханзар декъача дегІара волча Яков Ивановича из тІаккета.

ТІом хьале хьалххагІа ший кховзткъа шу диза ци дездир профессора Яков Иванович Шульгина. Хирурга а организатора а йоккхача говзала боагІача тайпара мах а беш, Ленина орден елар цунна правительства.

ТІом хьайнача хьалхарча денношке а тІем тІа йигар клинике цунца болх беш хинна цун цаІ мара йоаца йоІ. Дукха яханзар Варя. ЙоІ йийнай аьнна енача зІамигача извещене тІакІалгІа даькkхар воккхача сага деррига вахар.

Еррига цун дегагІоз а ираз а цунца делар. БІарча бийса дІайихьар цо дийлача кора юхье гІанда тІа Іо а хайна, дикагІа бола эзараш нах бовш латтача гаьнарча Малхбузенгахьа кІирвенна дІа а хьежаш ватІаш.

Іурра военкомате а ваха, ше фронте вахийтар дийхар Яков Ивановича.

— ХІаьта Іа дарба деш болча, цамогаш бадача наха фу дерзда? — цецваьнна хьаттар комиссара.

— Массадолча хІаман уйла яь ваьннав со, айса баь соцам хувцаргбац аз,— хьадда жоп делар воккхача саго.

Йист ца хулаш цхьа ха а яькkха, хоаддадаь аьлар комиссара.

— Йиш яц са воккха саг, бокъо яц.

Военкомате дувцарах кхы хІама а ца хинна, санитарни поезда начальник вола ший къаьнара хьаша хьа а леха, цунца бус фронт йолча оагІорахьа вахар Яков Иванович.

Фронта юхе ше дІаккхьчача, цхьан госпитале балха вахар из. Сага доаца тайпа балха хьинар долаш, йоккха говзал йолаш волча цох сихха керттера хирург хилар.

Лиза госпитале кхаьчача хана эгара хьалха цунна духьалкхийттар лохо, декъача дегІара профессор вар. Къонача кхалсага заьлза дегІ дикка зе а зийна, бохам баьнна корта оагабир цо, тІаккха ше-шийца аьлар: — бер ма дий ер-м, фу карагІдаргда укханна.

Сецца, Яков Ивановичаца цхьана, доарахошка хьожаш лелача хана, кІирвенна шийна цхьа саг бІарахьежаш санна а хийтта, Лиза юха хьежача шийга хьежаш байра цунна хорш еча санна боагаш бола Іаьржа бІарг.

Теркаш латтача фатагена лампа оала сердалонах дІахьежача, гуш хинна човнаш хиннача капитана цІе бесса сийнача муо ийрчаькkха унзара юхь йІарга а яйна, цкъаьннахьа юхайккхар из.

Унзаръяьнна сестрай юхь бІаргаяйча, сихха дІа а вийрза, узум бир апсара.

Цо корта дІаберзабаьча хана пен оагІонца эттача, хозача суртах чІоагІа тара, дега дукха деза сибат зелар цунна.

Из деррига а массехк секунд ялалехьа хилар. Уйлашка яха латтар Лиза, Яков Иванович — операци еча,— аьнна йист а хинна, кхыча доарахочоа тІавахача хана.

Операци ю ха хьатІакхаччалца, сендухьа да а ца ховш, цхьа са аькх ухаш яр Лиза. Операци еча дІачувоаллача цІагІа кулгаш дулаш йоаллаш айхха тІа ца къовлаш хийра йисача наІарах хьахезар цунна Яков Ивановича гІар — сагот ма де Іа, зІамига саг, цхьа-ши кІира даьлча халха вувларгволаш хургва хьо.

Цунна тІехьа гІийло йист хилар капитан:

— Дац аз-м сагот, лор, цхьабакъда, новкъа да-кх... Эггара хьалха из йист хуллашехьа а, дог тохаделар Лизай. — Хила йиш яц! А, А, из вац из,— минут яханзар цунга цІогІа дала. Шорттига нянегара дийхар цо, доарахочун тайпан цІи фий хар.

Няне цешаш дІаьх а деш, бе-башха ца хетачох,— доарахо-м капитан вар, Эрзиев яхаш тайпан цІи а йолаш, аьннача хана, хьачуоза фо ца тоъаш йиса Лиза, пена тІа дІатІатайжар.

Яков Ивановича хьакхетайир из:

— Лизанька, хьайга хьежаш ма доагІадой Іа тхо,— аьлар цо раьза воацаш, йийлача наІарах хьа чу а кхайка.

Пхьешаца хьажа юкъера хьацар дІа а даькkха, ший деррига денал ура а оттадаь, операци еча цІагІа дІачуяьлча, шийна бІарахьежа капитан зийра Лизас.

Операци йистеяьнначул тІехьагІа, ше дечун хьисап доаццаш шинель хьатІа а кхелла, улица тІа дІаара а яьнна, арара хьачувоалача наІара юхье доаллача гІанда тІа Іолохъелар Лиза. Цхьаннахьа гаьнна гІийло увгІаш жІали дар. Жартал арахьа, хоттала а ухаш новкъа гІолла хьалъухар тІера къайла йола машинаш. Даша бос бола сигале лохха ІотІаоллаеннаяр, лаьтта дехка пордоно дІалаьцадар.

Лизайна духьалъуттар дукха ха хьалха дайнаца гІана хьисапе дола дІаяхача кана сурташ.

Диъ шу хьалхагІа дар из. Ийсла гІача классе деша ягІаш хинна ялхайтта шу даьнна Лиза цхьан оарахьа чу ца йоагІаш йисар. Бартагіа йоІ раьза хургйоацилга а ховш, низагІа из дІайита лаьрхІар ткъаь итт шу даьннача Османа. ТІехьабала новкъостий а корабаь, саррахьа чуйоагІаш йоІ йодайир.

Цхьан бетта ший гаргара нах болча хьулаеш лелаяьчул тІехьагІа, дуккха урдув а денна, Лизай даьшца тоам бе вІаштІехьдаьлар Османа.

ЗІамига йоллашехь а ца а венна йиса йоІ ший къаеннача наьнаца даьвоша волча яхар. Лиза елхарах а нанас деча дехарех а хІама хиланзар. Мусас тоам а баь, Лизех Османа сесаг хилар.

Дукха хана денз кхайкор долаш вола Осман цхьа шу доаллашехьа а бутт баьнна бер кара а долаш йола сесаг а юсаш велар.

Къона жеро ший кІаьнкаца нана йолча цІаера. Муса из цІаяра раьза вацар, гоама дар цунна бер а.

Лизайна ховра даь-воша кІаьнк ший даьшка дІавала гІерташ волга. Мискача нанас дукха ха йоаккхар басилга тІа кІоатилгаш а лелхаш велача ший воІа, цо хьакхувдаеча ховхача кулгашта бІарахьежаш. Дог делхадора цун керарча бало.

Ца елха гІерташ са а къувлаш, тоНадийя мархІа доллар Лизас бер, цунцара ца къаста дегца чІоагІо йора.

Цкъа, цхьан сарахьа Жабраили Хьамзати яхаш бола боккхий нах баьхкар Лизайца-воша волча. Пхьер диачул тІехьагІа Лиза а цун нана а хьаший болча чубийхар.

Цхьа хІаманна бехке вола саг санна мара хьабІарахьажацар даь-воша. ХьалхагІа кхайка а ваь, цІагІа наьха саг хилар чІоагІа аьрдагІа а цІен-даьна, яхаш къамаьл доладир Жабраила.

— Муса даь когаметта ва хьа,— йоахар цо Лизайга ший бага церг йоаца мочхлаш вІашка а детташ,— дала ма дахьалда, нагахьа санна хьа бера хІама хуле, хой хьона, цунна цох мелла боккха хьовзам хургба. Наьха сатах жоп дала дезарг ма дий. Оаха, массане дага а даьнна, лаьрхІад, бер ший даьшка Іа дІалулга.

Хьо къона а хІанзчул тІехьагІа яхар дилла дезаш а саг я, хьан югаргья хьо наьха бер а долаш?

Лизай дош ала а кхелехьа, эгІаз а яха къамаьл де йолаелар нана:

— Муса, Іа дуккха гІулакхаш даьл сона, цхьабакъда, нагахьа санна хьона со кІордаяьяле, укх сахьа-те дутаргда аз хьа цІа. Аз сага лургдац бер, дац из наьха, са йийий воІ ва из.

Ше яхачоа тІара яла уйла йоацаш дар йоккхача саго даь къамаьл. Берригаш а цецбаьнна бІарахьежар массаза а кабаре, аьсала хиннача ЛаьтІамата.

Цу хана денз кхы цу хьакъехьа хІама хьоаданзар даь-вошас.

Лиза балха а этта, медицински сестраш кийчбеча шин шера йолча сайрийнарча курсашка деша яхар.

Аьхки, цхьан сарахьа кІаьдъенна а йолаш цІайоагІар Лиза. Ха яха а нах сайца а зама яр из.

Из беша юхье гІолла тІехйоалаш цхьан вехача саго юхье гІолла яхьарс хьа а лаьца, цхьа дегаза аьлар цунга:

— Йолле, кІеззига долале вай.

Кхераеннача Лизайга цІогІа даьлар. Ше мархІа йолла гІийртача цу сий доацача сага карара яла гІертар из.

Цу ханна цхьан саго белажашка гІолла хьа а лаьца, чІоагІа хІама теха, кхесса дІавахийтар веха саг.

ДІахьежача лаккоча дегІара а волаш зІамига саг бІаргавайра Лизайна.

— Кхераеннаярий хьо?— хьаттар цо.

— ЧІоагІа кхераеннаяр, — жоп делар Лизас. Мишта лоац а ца ховш цун пиджака пхьеш хьа а лаьца.

— Яхаш мичай хьо? — юха а хьаттар зІамигача саго, гош тІа ураотта гІерташ воаллача вехача сагагахьа дІа а хьежа.

Адрес хайначул тІехьагІа, вела а венна аьлар цо:

— Вай цхьан оагІорахьа даха дезаш да, лоалахой да вай...

Новкъа болхаш Лизайна хайра зІамигача сага цІи Мурад йолга а машиностроительни института студент из волга а. ХІанз жаникулах наьнайиша йолча венавар из.

Цхьа бутт дІабаьлар. Каст-каста вІашагІбетталора уж. Нагахьа сайре йохацара Мурад цунна хухьала ца кхеташ.

Дунен тІа эгара хьалха дега чура безам сомабаьлар Лизай. Цун кер чу кхехкаш латта безам гучалелхар сийнача бІаргашка а елакъажарца а.

Ше юхавахале хьалххагІа ше цунца безам болаш волга дІахайтар Мурада.

— Мегаргдац, яшта мегаргдац,— аьлар Лизас кхера а енна,— Іа де дезаш из тайпа къамаьл, са бер да.

— Хов юна,— аьлар Мурада,— сай дар санна дукха дезаш леладергда аз из.

Лизайна хацар ше цунга фу аргда. Сов гІадъяхарах деррига дуне сийрдадьнадар Лизайна, цхьабакъда, ший воІах тІехьагІа фу хургда, цун вахар мишта нийслургда ца ховш шек хиларах дог юхакъувлар цо.

Цунна ховра, «дай Іаьдалах» бер даьшка юхаделча мара ший маьре яха йиш йоацилга. ДІа а кхесса, цхьаннена а ца везаш лелача зІамигача Ахьмадига сурт цІаьхха духьалъэттача, дІа а йийрза, сихха улица новкъа урагІйолаелар из.

(ДІахододар хургда).

С. ЧАХКИЕВ.

ГІарагІураш цІайолх

Шортта
айлуш,
айлуш,
айлуш.
ЦІогІарч детташ вІаши
шоайла,—
БІаьсти яьннай цар сатийса,—
Йолх уж тесса тай мо нийсса,
Йолх уж, йолх уж шоай
цІенгахьа.
ГІарагІурай дег чу тахан
Ираз дессар, доккха ираз,
Дац из ираз оза тараз
Йолх уж майра, кура йолх уж.
Михо лаьхка йоагІа морхаш
ТІехьают цар шоашта гаьнна.
Ма кийчъеннай тайна гаьнаш!
Бераш санна тІехьа уд уж;
Когий пІелгаш тІа а увтташ,
Лестаду цар диткъа ткъамаш.
Малхах ю аз йоккха тамаш:
ГІарагІурай оагІув лаьца,
Из а, бер мо, бода царца.
Кхетаду аз цар гІадъяхар:
Хала дош да Даьхе яхар.
Даьхе лархІа къонах веза.
Цхьавар ца ховш хул из безам.
Цу тайпарча сагах чІоагІа
Къахет сона.
Хета а доагІа.

ХЬ. ОСМИЕВ.

ИРАЗ

Сенцад ираз? Мишта кхув
цох?
Цун жоп дагакхаба Іа.
Из да ший низ балха дІалуш,
Саго хьаьнал хьега къа.

Балха мекъа хьувзачунца
Даха ираз тІера дац.
Карар ийккха из Іодоже,
Юха атта корош дац.

* * *

ДЕЧОХ КЪЕХКАШ ХЬО ХУЛЕ...

ДегІах къаьста
Цхьалха маьже,
Алал сога, сенна эш?
Накъайоалаш йоаца маьже
Хьона, сона эший-теш?

ДегІах къаьста
Маьже хур хьох
Даьхен лерах хьо туле,
Даьхен лерах
Тинна хур хьо
Дечох къехкаш хьо хуле.

С. ОЗИЕВ.

СИЙЛЕ ХИЙЛА

Сийле хийла
Эггар хьалха
Керда говзал
Гучайоаха
Іилманхой хьалкхебечоа!

Сийле хийла
Іилман балха
Даьхен сийле

Лакхайоаха
Говзал гучайоахачоа!

Сийле хийла
Шолха-жхолха
Балха хьинар
Сов а доахаш
Говза кечал хьаечоа!

* * *

СЕЛАІАД

Тайп-тайпарча
Бесай доазош
Догамца мо
ВІашагІдувзаш,
Сигал гІолла
Го а тессе
ДІаоттар хьо, селаІад!

Хьа хозалца
Безам буаш,
Хьона дагахь
Се гІадъухаш,
Дукха хьога
Хьийжа ва со,
Ва бос лепа селаІад!

Хозчул хозагІ
Доацаш хилац,
Цхьанне вокхоа
ЦІаккха ка лац,
Сигал гІолла
Хье дІахьажал,
Цецдарцца хьо, селаІад!

ДІахьажал хьо
Сиглен ара —
Голга дакъилг
Дилла мара
Хьона цІаккха
Ца мегаьча
Леп уж гонаш, селаІад!

Тха ракеташ,
Спутник-кемаш
Космосе а
Лире лепаш.
Дерригдуне
ГІоз а доахаш,
Лелаш ма дий, селаІад!

Лир мел долча
Лирал сийрдагІ,
Тха сийлахьча
Даьхен цІерагІ
Лел уж цига.
Хьайна тара
Хетий хьона, селаІад?!

Н. МУЗАЕВ.

ЛЕНИНА ДОЛИЙНАРГ

Седарчашка хьоьжу сирла
латта
Дендаран зІаьнарш царна
яла,
Вайн лула марс, бутт ца беа
атта —
Іилмано космосе некъ билли.

Лакхене, геналлe къонахал-
лин
Дог айъи сийлахьчу Гага-
рина.

Цо билланчу новкъа гІо ла-
кхалле
Халкъийн лечарчийн дуьне-
нан.

Иштта ду советски халкъан
гІуллакх,
Октябрехь Керла некъ бил-
ланчу.
Ленина хьекъилца долий-
нарг
Лакхене уьйъуш дІахьош
долчу.

М. ХАШАГУЛЬГОВ.

ЦІИ ХЕЗА КОМБАЙНЕР

(очерк)

Ер барХІагІа бІаьсти йоагІа целине. Къаьстта доккхий къахьегама гІулакхаш карагІдувлаш бІаьсти, керда маякаш — лакхача хьувхъамий маякаш хьалкхеи бІаьсти я ер.

БІарг ма кхоаччайолча Целинни края аренашкара хьахоз хаддана декача эзараш йолча тракторий моторий таташ. Миллионаш бола юрташкара къахьегамхой ялат хьувкъаде оарцагІбаьнна ба.

«Майкульский» яха ялаташ дувш йола совхоз Целинни края Кустанайски областа йоккхагІа ярех я. Хьалха Кустанайски областа Кустанайски районе хиннача № 116 йолча говраш лелаеча совхозах яьй из. Кустанай яхача города 30 километр гаьна улл совхоз. Районе хьалха латтача боахамашта нийсса бокъонца кийчо яь цІадоладир совхозо бІаьстан балхаш.

Массехк ди хьалхагІа а дийнахьи буси цахаддаш декаш дар цу боахама йоккхийча аренашка кІоаргга оахам деш хиннача низ болча трактарий моторашш. Из тата хІанз а дац соцаш, цхьабакъда, хІанз цар текхадераш нохараш дац, лакха хьувкъам баккха лаьрхІа кийчдаьча дошув мо долча кІин фух йизза йола сеялкаш я.

Целинера бІаьстан балхаш этгара сихденнача цу саготача деношка шозза хила вийзар са цу боккхача боахама кхашка. БІарг ма кхоачча йолча шаьрача арарча совхоза кхашка эггара кІоагІагІа зелуш дар да ССКП XXII съезда гийна яьржача социалистически яхьо айдаь кхашкарча къахьегамхой балха хьинар.

Республикера деррига къахьегамхой санна деташ гІоздаьнна бар совхоза къахьегамхой Никита Сергеевич Хрущёв Казахстане варах, юрта боахаме хьалха латтарий зональни совещанешка цо тийннача хьаькъалерча хьехамех. Массане а кхетадеш да Целинни края укх шера хьалхашка латта доккха декхар — паччахьалкхена 685—700 миллион пунт ялата дІалулга. Дог тІоздоаккх из сий дола декхар кхоачашде кийча болча наьха айденнача къахьегама хьинаро.

Ши хезача комбайнерах Ашаев Илеза Вахех кхийтар со совхозе. Кіезиг-дукха эхь хеташ эздел долаш волча цун юхьо хьахойтар из къулбехьенгахьара саг хилар. Хила а хиннавар из цигара. Ваха ваьв 1930 шера курортни управлене совхозе — хІанз Нохч-ПалгІай АССР Грозненски района шурий совхоз йолча юрта. Цига кхо класс йистеяькkхачул тІехьагІа цо цийшад Итум-Кхаьла района Ленина цІерахча школеинтернате. Цига 6 класс йистеяькkхай. Вахий да Илез граждански тІем тІа хиннав, кІанз вай республике Ачхой-Мартана районе вахаш ва.

1944 шера денз Казахстана Кустанайски областа Затобольски районе бахаш хилар Ашаевгіар. 1946 шу хьатІакхаччалца цига колхоза кхашка балхаш ду Вахас. 1946 шера Кустанайски районерча № 116 йолча говраш лелаеча заводе баха болх уж шоай дезалца. Цига 1947 шера трактористий курсаш чакх а яьхе, 1950 шерта кхаччалца трактор тІа болх бу Вахас. Ше тракториста говзал Іомаярах а трактор тІа шийна дика болх бе харах а кхоачамбаь Іаш из. 1951 шера Ворошилова цІерах йола механизаце школа дика кхеташ чакх а яькkхе, цу хана денз комбайнер-механик волаш болх беш ва Ваха «Майкульский» яхача совхозе.

Цу тайпара я целинерча цу дикача къахьегамхочун лоацца язъяь биографи. Уж цун биографех дола хІамаш мара дац. Цхьабакъда, цун къахьегама вахар доккхийча гІулакхашца дувзаденна да. Хьинар долаш саг ва Ваха. Иштта оал цунах из мел вовзача наха, из гуш да цунна тийннача совгІатех. Трактористалла болх беш вар Ваха «1941—1945 шерашка Сийлахь-боккха Даьхен тІом лаьттача хана дика къахьегарах» яха медаль цунна еннача хана. Болх дика барах дуккхаза ахчан премеш а кхыдола маьхера совгІаташ а тийннад цунна совхозо. Иштта ший терко ярах кхы а дикагІа къахьега дог оттийт цун.

Боккха кхаъ хилар Вахийна 1956 шера ялаташ хьувкъадар духьа лаьцача социалистически яхье котало яькkха дикагІа вола комбайнер хиларах тарра Казахстана республикански Сийлен книжка тІа язъаьв хьо аьнна шийна хьахезача.

1957 шера Ерригсоюзни юрта боахама Выставке дакъа лоацаш хилар Ваха, хІаьта цига медаль а елар цунна. Цу шера цхьаькха правительственни совгІат лу цунна — «Къахьегамца белгалвалларах» яха медаль. Ший вахара чухь цІаккха дицлургдоацаш Вахий дег чу дижар из ди. Цу хана денз совхозе чІоагІа дукха веза Ваха.

1959 шера Кустанае юрта боахамеи заготовкайи профсоюза областной конференце делегаталла вохийт Ваха, хІаьта цига профсоюза обкома членалла а хорж. Цу шерре а хоаставеш совгІата грамота елар цунна совхозо цо декхараш тІеккхоачащдарах. 1960 шера Вахас дош делар ший комбайнаца 400 гектар ялат хьакkха аьнна, хІаьта цо хьекхар 490 гектар ялатеи 67,5 гектар дІа а ювш тІаювлача баьцийи. Ше денна дош массаза а иштта кхоачашду Вахас. Укх шера 1000 гектар ялата чуэца лаьрхІад цо. Ваха дог тийша ва из сийдола декхар ше кхоачашдергхиларах.

Комбайнер волча Вахас хІара шера ше ялаташ чуийца ма ваьллинте а, ший комбайн «салаІа» дІаоттаю, кІаьта ше кхыча балха тІа вода. Хіанз совхоза МТФ болх беш ва из. Цига ше воллашехьа а, комбайн тоаеш ва из укх шерара ялаташ чуэца хана цо хадданза болх бергболаш.

Болх а дешар а вІаши дика тардеш леладу Вахас. Юртбоахама электрификацеи механизацеи техникуме заочно деша вагІа из хІанз.

ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш ураоттадаь бола целинера миллионаш къахьегамхой оарцагІбаьннаб шоай йоккхий планаш кхоачашъе: лаьтта леладара культура кхы а лаккхъе, семилетка кхоалагІча шера ялташ хьувкъадара а целинерча йоккхийча торонех дІахо юрта боахам дегІабоалабе пайда эцара а йола планаш кхоачашъе. Дега дика хет цу боккхача болама юкъе хьинаре дакъа лоацаш цІи хеза комбайнер Ашаев Ваха санна бола вай нах хилар.

Сурта тІа: комбайнер Ашаев Ваха.

Тунеядцашца къовсам лоаттабара арадаьнна керда законаш

ССКП XXI-ча съезда решенешка белгалдаьхад вай мехка экономически культурни гІулакхаш дегІадоагІаргдола наькъаш, белгалдаьд коммунистически общество хьалъяра саготагІа дола декхараш.

Советски халкъ дика кхоачашъеш доалл дІахо промышленностьи юрта боахами дегІабоалабара XXI-ча съездо оттаяь программа.

Цу тайппара дика кхоачашдеш латт советски наьха сакхетам лаккхбара, коллективизма уйланца, къахьегам духха безаргболча, юкъара декхар кхетадергдолча, коммунистически морала лакха принципаш нийсса кхоачашъергйолча уйланца керда саг хьалкхевара декхар а.

Цхьабакъда, вайна юкъерча нахах цхьадола дакъа хІанз а мукъадаьннадац дІаяхача замах юхедисача воча гІулакхех, советски халкъа новкъарле еш да из коммунизм хьалъяра. Вайна юкъе цхьабола нах ба социалистически общества законаш кхоачашде безам боацаш, общества ираза духьа цІена а хьаьнала а къахьега безам боацаш. Аттача гІолла общества чотах баха безам ба цар.

Советски халкъага йиш яц, уж цхьанна хІаманна даькъе боаца нах кхычар даьр дуаш бахийта а коммунизм хьалъеча вай халкъа царга новкъарле яйта а.

Вай мехкарча къахьегамхошта ловш хиларах духха ха йоаццаш СССР Лаккехьарча Совета Президиумо Указ арадаькkхад «Къаьстта кхераме болча зуламхошца лоаттабу къовсам чІоагІбара хьакъехьа», РСФСР Лаккехьарча Совета Президиумо Указаш арадаьхад «Общества пайданерча къахьегама юстара бувлаш, общества духьаларча накъаца къахьегамхой хьацарах бахача нахаца лоаттабу къовсам чІоагІбара хьакъехьеи» «Самогон даккхарахи кхы тайпа цІагІа доахаш дола корта бохо малараш кийчдарахи бола бехктокхам чІоагІбара хьакъехьеи».

Паччахьалкхен органаштеи советски общественностаи тешаме герз лу цу законаша зуламашца а хІаьта иштта общества пайданерча къахьегамца дакъа лаца безам боацача, коммунистически общество хьалъеча вай халкъа новкъарле еча нахаца а къовсам лоаттабара. Социализма сий долча принципо йоах: «Болх ца бечо хІама а даац».

Укх денношка прокуратура органаша лаьцар Бараков яхаш цхьа саг. КІеззига ха яькkхай цо шура дІаййеча болх беш. Цу юкъа цо ийцад 105 эзар сом денна (къаьнара ахча) цІенош, лаьттан участке хьалдаьд цхьаькха а керда цІенош, «Волга» яха автомашина ийцай, Іалашъяьй цІагІа лоаттаю дика мебель, пианино, телевизор, приемник, холодильник, кхыйола хІамаш. Цул совгІа, сесага сберкнижка тІа диллад цо 60 эзар сом ахча.

Мичара денача ахчах ийцай Баракова уж еррига хІамаш? Цу хана цо бетта ийдеш хиннача 600 сом алапех мича ийяьй цо уж. Грозненски шурий заводе тайп-тайпарча наькъашца лечжъораш леладарал совгІа, автомашинашца базар еш а лийнна хиннав из.

Грознерча базарашка дукха хул тайп-тайпара открыткаш, каьхата кІувсаш, кхыйола, пайдана мел йоаца хІамаш йохкаш бола нах. Уж хІамаш кийчъеш кІеззига мара къа ца а хьегаш, Іалаьмате доккхий пайдаш ду цу наха.

Кхы царел толашагІа бац цар коммерчески юкъархой а. Нагахьа мара эца ца нийслуш йолча хІамашта лаьца очередаш, цу хІамашта язъяь мах дІабаланза йола талонаш ювкк цар, базарашка юртбоахама продукташ йохкара колхозаштен совхозаштен «новкъосталаш» ду, н. кх. дІ.

ЦІеношцен лаьттан участкашцеи еча базарах къа ца хьегаш пайдаш деш бола нах а нийслу вайна.

Курчалой яхача юрта вахача Ахматов Насухай вІаштІехьдаьлар барХІ цІенах латташ цІенош ший доллашехьа а, паччахьалкхен органашта харц документаш а денна, ший карарча гІулакхах пайда а нийца, Грозне цхьаькха цІа хьалде а 42000 сомах из дохка а. Уж гІулакхаш бахьан долаш Ахматов уголовни бехктокхаме озаш ва.

Ахматова леладаьрел башха дац Хрущевас леладаь гІулакхаш а. Ший доалахьа ворхІ цІа дола цІенош доллашехьа а, шийгарча лаьттан даькъа тІа шийггара цхьаькха цІа хьалдаьд цо, хІаьта из цІа шин шерен ах шерен ателька маьхах дІа а денна, хІара бетта 1000 сом ахчаийдаьд цо цунах. Из цІа къахьегамца доацаш пайда баккхар духьа хьалдаь хиларах тарра хьа а даькkха, моттигерча советий фонде дІачудалара хьакъехьа дош гІоттадир прокураторо. Из иск судо могайир.

Лакхехьа дийцачох гуш да, тунеядций шо-шоай тайпаш хилар, цхьабакъда, цу массане а дагардар цаІ да — частни доалахье езилга, обществага шийтара хІама дІа ца кхоачийташ е мамогга кІезигагІа кхоачийташ, цунгара хІама дуккхагІа хьаякkха а наьха хьацарах баха а безам хилар.

Кхы дІахо ла йиш йолаш дац наьха хьакъ даа гІертараша леладу гІулакхаш. Харцахьарча гІулакхашта духьала лоаттабеча къовсаме керттера моттиг лоацийт вай хьехам баларца нах тешабарга. Цхьабакъда, шийна баь хьехам дІаэца ца тугаш вар низагІа кхетаве веза.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тІа оттадаьд, ханага диллача а унахцІеонга диллача а болх а буларгболаш, цхьабакъда, конституце тІадожадаь из декхар кхоачашде безам боаца а кхаьхийча даькkхача рузкъах бахаш боаца а нах лаьрхІа царна аьнна къоастаьяча моттигашка баха дІабахийта а хІаьта цар къа ца хьегаш вІашагІтеха рузкъа царгара хьадаккха а йиш йолаш.

Из гІулакх дергдац, наьха хьацарах бахаш бола нах, оттаяьча хана чухь шоашта общественни организацешеи паччахьалкхен органашеи предупреждени яьчул тІехьагІа цІенача къахьегама наькъ тІа бовла ца тигача мара. Тунеядцаш гучабахар а царца дувзаденна дола гІулакхаш тахкар а милицеи прокуратураи органаша дергда шоашкарча материалашка гІолла а паччахьалкхени общественни организацеша хьалхадаккхарахи гражданаша хьатийннача заявленеехи.

Материал хьежа яьнначул тІехьагІа прокурора санкци елча, къахьегамхой коллективага е халкъа судага ювцийта дІачулу.

Иштта ха дезаш да, форманна болх бераш а лоархІаш, гІулакхашка хьежача частнопредприниматель-ски болх е кхыйола законах йоаца промысел лелаеш болча наха а материал дІачуяла йиш хилар.

Халкъа суда е къахьегамхой коллектива бокъо я тунеядец 2 шерагара 5 шерага кхаччалца ха а теха, Іокхьачача моттиг балха а вохийтаргволаш, къаьсттача моттиг ваха дІавахийта а къа ца хьегаш Іоадаь рузкъа цунгара хьадаккха а аьнна соцам бе.

Халкъа судо баь соцами районни (городской) къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташа чІоагІдаь къахьегамхой коллективо оттадаь приговори хувцаргдоацаш а кхы дувца ца деза а да.

Кхычахьа баха дІабахийтача моттигашка балха юстара бувлаш болча нахага исправительно-трудовой балхаш дайт, хІаьта нагахьа санна исправительно-трудовой балхаш а цар де ца туге набахта баккха ха тох царна, цул тІехьагІа Іобахийта техар яккха а еза.

Цхьабакъда, нагахьа санна кхычахьа ваха Іовахийтача саго ший гІулакхашца а къахьегамца а ше тоаннилга хьахьокхе, из шийна техачох ах ха яькkха ваьлча, кхычахьа ваха дІавахийта аьнна техача ханах мукъавоалийт.

Тунеядцашта низ тІабахьаро вай общественностага йиш хулийт къахьегамца а социалистически доалахьенца а леладу харцахьара гІулакхаш дикагІа гучадаха.

Шерра хьехамА болх а беш, керда закон нийсеи хадданзеи чакхдахаро тешшаме йиш хулийтаргьа къахьегамхой чотах баха безам болча нахаца лира кхоачашде лоаттабе.

Х. МЕХТИЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР прокурора хьалхара заместитель, юстице советник.

СЕРДАЛО
3-рІа оагІ. 4 июнь 1961 шу.

ДИКАГIА ТОАБЕ БОЛХ

Ук деношка Грозне Нохч-ГIалгIай АССР культура болхлой республикански совещани хилар. ССКП ЦК январски Пленума соцамащцен ССКП XXII-ча съезда кийчо ярцеи дувзаденна культура учрежденей декхараш дувцаш доклад йир совещане Нохч-ГIалгIай АССР культура министра В. А. Татаева. Цо белгалдаькхар дIахо йодача хана юрта боахам деГIабоалабара юрта боахама къахьегамхошта нийсса культура болхлоша а дакъа лаца дезилга.

Шерагара шерага дукхагIа хулаш латт республике культура учрежденеш. XIанз Нохч-ГIалгIайчене болх беш 305 клуби культура Щеноши, миллионий маьха книжкаш чудолаш ворхI бIаь гаргга библиотека, эзараш радиоточкаш, 10 культура университет, юртбоахам бовзара университет, иштта кхы учрежденеш я.

Укх тIехьарча хана наха коммунистически кхетам балара, цар къахьегама коталонаш, дикагIбарий опыт дIайовзийтара доккха дакъа лоац культпросветучрежденей болхлоша.

Цхьабакъда, культпросветучрежденей болхлоша беррига болх лелабац иштта дика. XIанз а къахьегамхоша хIара денна лоаттабеча къовсамца, вахарца бувзам болаш вIаштIехьбаькхабац культпросветучрежденей болх. Дуккхача клубаша, культура Щеноша, библиотекаша лоаттабе боаттIача тайпара къовсам лоаттабац дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш деладерашца.

Геттара во лелабу из болх Наьсарен района ТIой-Юртарча культура ЦIагIа. Цхьакха агитбригада яц цита эIашатIъелла, тойтара агитаци лелаяц, балха план оттаяц, дукхагIа йолча хана культура ЦIа дIакъайла латташ хул. Во лелабу из болх Ачхой-Мартановски, Шалински, Надтеречни районни культурай Щеношка а. Кхы дуккха кхоачамбоацараш а белгалдир нов. Татаева.

Укх шера март бетта хиннача Нохч-ГIалгIай АССР художественни самодеятельноста кхоалагIча республикански хьажара итогаш ювцаш къамаьл дир совещане Нохч-ГIалгIай АССР культура министра заместитела Р. Ахматовас.

Республикански хьажаро хьахьекхар художественни самодеятельносте дакъа лоацачар укх шера дикка толамаш даьха хиннилга.

Цхьабакъда, художественни самодеятельноста балха юкъе кхоачамбоацараш а да. Масала, дукхагIа йолча коллективай репертуараца советски композиторий кIанзарча темаех йола произведенеш кIезита яр. Кхоачамболлаш яц производстве хьалха латтараш новараш бувцаш йола произведенеш. Бе боаттIача тайпара баьбац самодеятельни художественни произведенеш гулъяра, иштта кхыбола болх а.

Щудухьа вай республикерча хIара культура ЦIагIа, клубе массайолча хана промышленни а юртбоахама а производстве хьалхара моттигаш лелаерий опыт ювцаш художественни агитбригадаш хила еза. Бокъонца къовсам лоаттабе беза тунеядцашца, къаракъ мелача нахаца, лодыраш-ца. Фермашка, кхашкарча станашка ССКП XXII-ча съезда сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара балхаш мишта ду къежаш хила еза агитбригадаш. Съезд хьаеллалехьа массайола культучрежденеш жерда концертни программа кийчъе декхарийла я.

Нов. Ахматовас художественни самодеятельноста а культпросветучрежденей а болх дIахо тоабе безилга белгалдаькхар.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир совещане дакъа лоацаш хинначар. Нохч-ГIалгIай АССР Х. Нурадилова цIерахча театра театральни студерча учебни часта заведующе М. Ферманчука белгалдаькхар, ССКП XXII съезда сийна дикача къахьегама толамца накъа дахара, халкъа творчества ЦIен болх дIахо йодача хана тоабара. вай республикера кагирхой юкъе а озаш жанрови секцеш хьаелла езилга, хIаьта цхьаццайолча школашка дика опыт йолаш бола кулгалхой керте а оттабеш халхарий кружокаш хьайийлача пайдане хургдолга. Дукха моттигаш нийслу, аьлар ший къамаьлаца нов. Ферманчука, хIанз а самодеятельноста кулгалдеш опыт йоаца нах болаш. Цу гIулакха къаьстта терко тIаяхийта еза культура министерства болхлоша.

Урус-Мартановски района Гехински культура ЦIен заведующе нов. Асиева аьлар, ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра агитационно-массови болх дика лелабу оаха. Дукха ха йоаццаш «Болх ца бечо, хIама даац» яхача темах хиннача сайренах чIоагIа пайда баьлар. Цига района юрта боахаме хьалхара моттигаш лелерий опыт йийцар, тунеядцашта духьал къовсам лоаттабе безилга дIакхайкадир. DIахо къамаьл дир Ножай-Юртовски районни культура ЦIен заведующе нов. Булгучева.

ЧIоаттIа теркам тIабохийташ лелабу тха агитбригадо кхашка, фермашка болх беча наха юкъе агитационно-массови болх, аьлар цо. Цудухьа юртбоахама болхлой хьокхаш а лакха да.

Культура учрежденешта шефски новкъостал доре бакъахьа дар.

Агитационно-массови болх, шоаш мишта лелабу дийцар Урус-Мартановски районни культура ЦIен заведующе нов. Эльбиева а.

Совещане къамаьл дир республика халкъа творчества ЦIен директора нов. Пяташа, ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Александрова.

Совещани чакхйоалаш дIаккхайкабир республикански кхоалагIча смотре хьалхара моттигаш яьхараш, хIаьта художественни самодеятельноста коллективашта дипломаш Сийлен грамоташ а елар.

Совещане гулбеннараша республика культура беррига болхлошка ССКП ЦК январски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра, къамсарча парте XXII-ча съезда сийленца накъа дахара хьинаре дакъа лаца аьнна кхайкарал дир.

Т. УЖАХОВА.

Адам шоана вовзаш ва

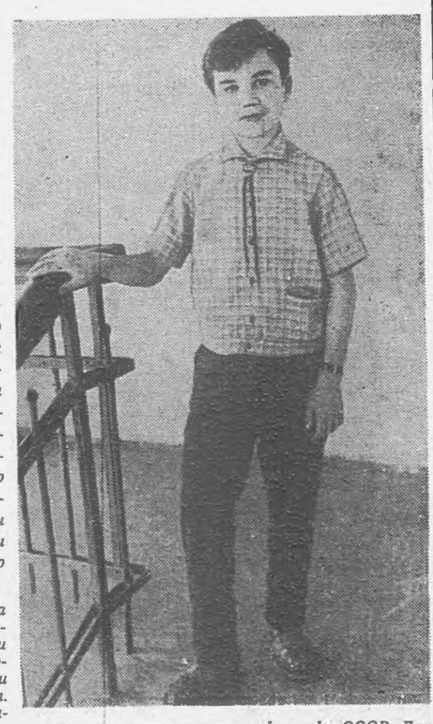

1960 шера Москве хургдолча хьажаре яха кийчлуш яр вай республикера самодеятельноста коллективаш. Республика районашкарча, Грозне-рча театрашка, культура Дворецашка, клубашка хьахьокхар шоай говзал самодеятельносте дакъа лоацаш хиннараша. Дукха яр цар программа-ца республикерча зрителашта дукха езаш номераш, къаьстта раьза хулар уж «XIанз халхар дергда Республикански пионерий Дворца халхара коллективо», аьнна концерт леладечо хьакхайкадича. ГIадбаха бахьан долаш хIамаш дукха гора царна халхар дIадоладелча. ЦаI шоллагIчоа тIехьа воалаш кога бухьара а бувлаш сцена тIа гучалелхар зIамига артисташ.

Иштта чIоагIа раьза хулар зIамигача артистий халхара москвичаш а, тIехьагIа уж Москверча театрашка концерташ уттадеш болча хана. Борал нийса, шаьра хиларца, кадай халха валарца белгалвоалаш вар царна юкъе—13 шу даьнна Адам. Зрителашта дика дага воагIа из.

...Школе ваха ха йоацаш, зIамига волча хана, цIагIа Iомавелар Адам халхар де. Хелла, пандар лакха ховш йолча нанас йиш а локхаш Адама ший халхар дича, боккха салоIам хулар цIагIар барашта, къаьстта даьна. «Халха вала ховш веце фу гIалгIа ва хьо ва а?», оалар цо Адама халхар дика вIаштIехь ца доалача хана.

Художественни самодеятельносте дакъа лаца волавелар Адам школе деша вахачул тIехьагIа. Эггара дукхагIа дезар цунна халхар.

Ха дIаяхар. Школьни художественни самодеятельносте эггара дикагIа дакъа лоацар хилар Адамах, лаккхелар цун говзал а.

Вай республикерча художественни самодеятельноста смотр Москве чакхъяьнначул тIехьагIа СССР Докхача театра чуйоагIача Москверча хореографически училище деша вахийта лаьрхIар Адам. Йоккхача конкурсах дика чакхваьнначул тIехьагIа 9 шера деша дезаш йолча лаккхерча классически отделене дIайийцар из.

Цхьа шу дIадаьннад Адам цига деша ваха, дика да цун дешара гIулаккхаш.

Доккхача театре уттаеча спектаклашца дакъа лувц Адама. Укх шера май бетта «Джалиль» яхача оперо берий халхаре массехказа дакъа лаьцар цо.

Республике а Москве а художественни самодеятельноста смотре дакъа лацарах Сийлен грамоташ тийннай Адама.

XIанз Адам ахкан каникулех цIа а вена МагIалбике ший дай болча салоIаш ва.

С. СУЛТАНОВ.

КъорIеи космоси

ДикагIа дола вахар бахьан, сердалои дикагIдари котдалара тIехьа дукхача бIаьшерашка лоаттабу къовсами нийсхо хоарцонал котъяргхиларах а саго этара тIехьа IаIама низашта доал дергхиларах а бола тешами бувцаш долча поэтически дувцараш тIеи халкъа багахбувцама тIеи тIехьенгара тIехьенга кхоачаш наха хьогаш дийцад саг космосе вахарах. XIама ца эшшаш дерригача халкъий багахбувцама тIеи фаьлгаш тIеи дувц сага малейнге а сигал а вихьа, дерригача дуненна то боаккхаргболча «кIувсах - самолетах», ше-шегIа сигал дахача «дошо гIанцах», сигал кхаччальца лакха «урагIбода бIоагIа» беш боахкача, бIаргцIацкъам тохача юкъа «бIаь шера бахьаьл бола никъ» беча легендарни турпалех цхьа хIама доацаш дувцац.

Сигалара «дарбан буц» яккха, е наха бахача чIоагIа эша цIи я тIийртача, IаIальмате дикача турпалий-титаний образаш а кхеллай халкъо. Царех ва этана древневавилонски поэма тIара турпал, антични Прометейна тара вола, гуржийн хIирийн къаьнарча эпоса тIа вувца легендарни Амирани (из цIи йолаш я эпос ше а), черсий, чергисхой, алыгей нарта дувцараш тIа бувца турпалаш.

Мел лакха хиларах, моллагIа а воацаш, кIезигача хIамах доккхал ца деча, машареи халкъа дикадар хилареи уйла йолча саго ираз лохаргхиларах йола уйла къаьта а поэтически а хьахьекхай халкъа эпоса тIа.

Халкъа эпоса тIеи легенда тIеи бувцача титаний, турпалий образаш массаза а далла дуьхал къувсача наьха образаш хиннай. Дынои кинаэои дукха хьалха денз дIаккхайкадаьд сигале даьлаш баха, IаIамал тIехьолча «низа» къайле йола моттиг я, сат кхоачаргвоаца а цунна йийхка а йола аренаш я, аьнна.

Сага лоархIам лохбе, цун творчески хьаькъала пargIato ца яла гIерташ, сигале наха йийжка я аьннад ислама а. Ислама цезача книжка тIа — къорIа тIа яхачох, аллахIа дIа-юха хьовш доаца Лаьтта а кхелла, цу тIа цаI шоллагIчоа тIахургйолаш ворхI сигале яьй, цар тIа бода лоамий а буллаш. Цхьабакъда, нах тIакхоачарг болаш бац из: «Царга бий-теш сигала бода лоамий, цига фу дувц хьажа лаьдувIаргдолаш?» (къорIа 52 сура, 38 аят). ШайтIех а а санна, нахах а сигаленаш лораю даьла бIыно. «ЛадувгIа веначоа цу сахьата цIера ала тIатох» (72 сура, 9 аят); царна «тIакхув мотт боахаш къеста сийрда ала» (15 сура, 18 аят).

КъорIа тIа яхачох, сага бийхкача лоаме лагIаш тIа гIолла малейкаш сан из (даьла) волча урагIдолх шовзткъе итт эзар шу ха чулоацача цхьан дийнахь (70 сура, 3-и 4-и аяташ). Бусалба дына дувцараша яхачох, цу лоаме тIа гIолла ворхI сигаленах а вьанна, аллахI тIаволча Iарша вахав пайхамар Мухьаммад а.

КъорIа тIа дувцачоа духьал а долаш, (70 сура, 4 аят), бусалба дына легендаша яхачох, «шовзткъеи итт эзар шу ха лоаца ди» а ца эшаш, массехказа бIарга цIацкъамаш тоха ха мара эшанзар цунна цига ваха.

Цу легендаш тIа дувц ах бийса яьлча Жабраила малейка ісома а ваькха, Iалальмате чехкача хана фантастически Буракъаца (Iарбий меттала къегаш, сега тIоа) Маккара вьанна Иерусалиме а ваха; цигара цу лоаме тIа гIолла ворхI сигаленах а вьанна, аллахIа Iарше а хинна, цигара цIавенав Мухьаммад; из никъ цо беш, из вижа илла цун мотт шелбаланза а хиннаб, ер водаш хьанара яьннача кхаба чура хий Iодаха даланза а хиннад. Цу хана Иерусалимерча лоаман кхера ас - Сахре яхача безача берда йисте, ший Буражъ дIа а йийхка, цо ламаз даьд из Iарше хиларца дувзаденна сигалара из волча баьхкача берригача пайхамарий синошцеи, Идриси Iисеи яхача пайхамаращцен (исламо а лоархIаш вола кераста дына тIа вувца Иисус Христос).

Бусалба дына керте латтараша яхачох, из моллагIа боаца никъ безбеш деза ци оттадаьд исламо. Раджаб яхача бетта 27 ди да из, вешта аьлча раджаб-байрам.

Мухьаммада баьча наькъах йола легенда хьахиннай юкъера бIаьшереш долалуча хана цаьлашеи безача нахеи «беш хиннача наькъах» е уж сигал ухаш хиларах долча, е дала, даьлаша шоаш лаьтта боссийтарашца еча тамашерча «совещанеех» е беседех долча дувцаршта тIагIолла. Бусалба дына цувцараш тIа къаьстта моттиг лоац Иерусалимерча ас-Сахре яхача кхеран безача берда йисте Мухьаммада даьча ламазо.

Пайхамараша сигал беча наькъах, е цар деча тамашерча хIамаех долча дувцаршта критика еш хиннай ширача ханашка а. Из къайла дохьаденнадац 7-ча бIаьшере оттадаьча къорIана. КъорIа оттадаь авторашца вгIаза ух аллахIа ды кхайкабе вайтача пайхамарах йолча притчех «дуьхха нах» тешац, яхаш. Шоай лоIаме уйла еш болча цу наха яьхад: «Тхона Iа лаьттагIара хьаст баккхалца, е хьа пальмайн хомсийн беш а хинна, цу чу Iа аьннача гIолла сих диза тоатолаш Iодоладаллалца, е хьайна дага доаллача тайпара, тхона Iа сигалара чIегилг (метеорит) тIакхоссалца, е даьла а малейкаш а цхьана Iа тхона хьатIадоаладалца, е хьа дошоца кхаьла цIенош хиллаца хьох тешаргдац тхо; е хьо сигал вахарах а тешаргдац тхо, Iа сигалара оаха дешарг а долаш йоазув далца» (17 сура, 91—94 аяташ).

Дына керте латтарашта иштта духьале еш моттигаш тIехьагIа а хиннай. Юкъерча бIаьшерашка Ислама шиита лостама чу оттадаьд Мухьаммада ший дегIо а ца беш, цун сино, тIанахьа баьб из никъ, аьнна. TIаккха ислама вож лостам — суннa духьал аьннай цо дувцачоа. Даьлах бола хьехам беш хиннача Ялчигул - оглы Таджуддина (Казань, 1850) белгалдаьхад, пайхамар ше сигал вахав, яхаш, бусалба дын даьлах хьехам луш хиннача цу саго яьхад, «хьона тIехьабаьннача наха юкъерча воккхача вив Iилмахочун» синош сигал да, яхаш даьлагара хезад Мухьаммада, дала аьннад цунга царех хIара вар мича вергва а малагIа цIи йолаш хургва а. Цу баснe тIа дувцачох, сигала цу хана пайхамара хьалхашка эттад «пхи бIаь шу даьча варгволча бусалбай мистически (суфийски ордена накъшабандий Бахьаудина са, кх. д. а. «Хьол тIехьагIа, са лаьша сона тIулаках дергда цу вив хьехархочо яхача тайпара», аьннад цунга аллахIа.

Кховзткъеи итт кхоллара тIехьашка йолча ворхI сигалеи аллахIа Iаршеи Мухьаммада баьча наькъах долча дына дувцар тIа ювц цу ханарча наьха шоашта гонахьарча дуненах хинна гуйлаш кхетами. ВорхI сигаленахи кIувс санна долча, цу тIарча, лоамаша хьаллаьца латтача шаьрача Лаьттахи къорIа тIа мадувцара (16 сура, 15 аят) дар из. 7 бIаьшере тIакхаччалца йолча хана Iилмано Iодаьчоа духьал лаьттад къорIа берригача ший чулоацамца. Китае, Инде, Египте, Грече Iилманеи культуранеи карагIдаьннараш меттел, къулбехьени къилбаседени Iарбий ширача паччахьалхенашка къорIа арадала дуккха ха хьалха хиннараш а цу тIа дувцаш корадоагIаргдац. Iилма дегIадарца тучадаьлар къорIа тIа дуненах а цунца дувзаденна Мухьаммада бийсан баьча наькъах а къорIа тIа дувцараш цизза харц хилар, уж фаьлгаш хилар. 9 бIаьшере йистейоалаш, 10 бIаьшере йолалуш гIорваьннача Iарбий математики астрономи волча аль - Баттане яздаьд: «Лаьтта герга да, цун центр сиглен сферана юкъе я цунна гоннахь фо да; зодиака хьаракий орбитаца нийсдича, тIадама хьисапе зIамига ца из», яхаш. XIаьта, Мухьаммада аьннад, яхаш, «Лаьтта истара муIаш тIа латт, уст чкъаьран тIа латт, чкъаьра хила ба, хий феца да, фо тIоадалца да...» яхаш дийцача цу хана чухь даьлах бола хьехам беш хиннача Ибн-аль-Факиха яьхачох тийшабац хIама довзара тIера бола нах.

Исламо дуненах беча хьехама духьалара бокъонца а йизза а йола критика массаза а духьал лаьттай, моллагIча а, дына дуненах дог диллача уйлашта. Бусалба дына керте латтараша, Мухьаммада аьннад яхаш, масала, кастКаста дийцад: «Нагахь санна сона ховр, шоана ховре, велавалара оамал йиц а енна, дуккха делхаргдар шо», яхаш. Мухьаммада дийцад яхаш хьадоагIача, бусалба дына 16-ча бIаьшере «Кырк сюаль» яхача («Шовзткъа хаттар») сочинене тIа дувцачох, аллахIа вайта Фурати ворхIлагIча сигален тIа ваьлча, цига цунна хезад алхха «велхари гIийла узами». «Кырк сюаль» тIа цунах йоах, бусалбаша «цаьча кьиноех» делха, «Мухьаммада тIехьабарашта» цар даьча кьиноех цаьлагара гештдар деха дукха малейкаш да уж.

Цу фаьлго де лаьрхIар цика кхоачашцеи да: цунга гIолла моллаш гIийртаб шоашта тIалаттача низIоткъаман шоай хьакъ дуаш хиларан духьал йола нах юхатоха, социальни бокъонаш бахьан, сага бокъонца хила доагIа вахар бахьан халкъо лоаттабу къовсам бохабе. Цунца дашха доатIаш ца бусалба дына керте латтараш ислама фаьлгаш, хьехамаш, легендаш кердача заман хьалашка хьежжа нийсъе гIерташ хилар а.

Чилмо нах цецбоахаш йола говзалаш гучаяьхача, техника Iалальмате чIоагIа дегIаенача хана суннана керте латтараша мийраджа дешаш ца дашхари цу хьакъехьа шииташца ца къунсари толашагIа лерхI. Шиитий легендаша яхача тайпара, цар хIанз ларде лувц, Мухьаммад сигала никъ бе водача бус цунца цхьан метта иллача цун зIамагIа йолча сесага Iайше аьннад яха е дешаш: «Дала вайтачун дегI дIадахадацар, бийсан никъ баьр цун са дар». Адамаша мел даьр хьалхехьа аллахIа ховш цо къоастадаьи да, яхаш, даьлах бола хьехам беча хIанзарча Мухьаммад Хусейн Хайкал «Мухьаммада вахар» яхача пхелагIча издане тIа («Хайнат Мухьаммад», Каир, 1952) язду, даьла цу бус магнитически тар теха Мухьаммад тхьовса а ваь, телевизионни передача хьисапера гаьннара доагIа хIамаш дIахьекхад, яхаш. «Нагахь санна эфира талгIеша сурт хьа а хьохке, оаз хьа а хозийте, тIаккха дуненах а къемата денах а бола хьехам ше вайтачунга дIаххачийта ший карарча къайлагIарча духовнии физически низех хийцца пайда ийца хинна хила тарлургда даьла йоах цо.

Бусалбай мистически поэти даьлах бола хьехам бери волча Фериддин Аттара 13-ча бIаьшере хиннача «сий долаш» бахкийтача наьха вахарах («Тазкират уль-эуйлийа») долчча йоазон тIа яздаьд «Бакъдар тучадаьлча хьаькъал тIехьашка доал», яхаш. Уж дешаш эггара хьалха Аттара аьннадац. Аттарал-дуккха хьалхагIа ваьхача (160—222) кераста дына даьлах бола хьехам беш хиннача Тертуллиана аьннад: «Теш со, хIана аьлча фуд ца ховр доландаь». Цу формулаш тIа даьлах бола хьехам бераш тIерт хьаькъали наха ховри дына карадерзаде, даьлах болча хьехама Iилма лоал оттаде.

Малхбузехьа меттел Малхбоалехьа а духовни инквизиций цIераш яьгалга дика ховш ма дий. Светски а духовни а лакхера Iаьдал ший бе доаллаш хинна халифа деннача приказах 1160 шера Халифата столице Багдаде наха гучча доагадаьд эггара а воккхагIа волча Iилмахочун Абу-Али Ибн-сина (Авиценна) цIи хеза дола энциклопеди. 1449 шера бусалба дына керте латтарашеи феодалашеи вIашагIа а делла, тийшабалхах ший обсерватори яь а «Керда астрономически таблицаш» оттаяь а вола узбекий воккха астрономи математики хинна Улугбек.

Цхьабакъда, йийттача цIераштеи даьча Iазапаштеи матанзар прогресс юхатоха. Дынцеи тIехьайисача уйлашцеи цIаккха тарлургдоаца Iилмеи говзали дегIа а йоалаеш, адамаш IаIахьалхашка ихад. Бакъда Iилма лоархIам кIезигбеи из харцдеи гIертилга цIаккха а сацитадац дына керте латтараша. Шоашта Iилма карадерзаде ца моге а, цунна тарбала гIерт уж. Бусалба дына керте латтарашта цу хьакъехьа новкъостал де кийча ба колонизаторашца, исламо, моллагIча кхыча дыно а санна, прогрессана новкъарле юндаь, нах энжи а тIехьабиса а цо лоаттабендаь. Кердача хано дIадехараша маяххара мирадж «барта доаладе «гIерташ», Мухьаммада сигал водаш баь никъ—из патологически лоаттама, лазар кхетарах бIарга дайна хIама, и. кх. д. да яха «теореш» оттадаьд буржуазни востоковедаша.

XIанз, советски Iилмои техникои эггара хьалха саг космосе вахийтача хана, дына керте латтараш корзагIбаьннаб шоай ираз хьадераш нах болга, материальни а духовни а ганзаш хьаераш даьла а воацаш дукхача наха дIаховш латтандаь.

Iилманцеи говзалцеи кийчвеннача саго эшаргйоацаш духьаленаш яц хIанз, из тIаваргвоацаш лакхаленаш яц. Жабраил малейк «латта» моттиг я (макам), эггара хьалхарча «сага» Адама, «дерригача дунен тIа кий оттача хана» цунах кIалхара ваьннача Нухьа «кашмаш» да, яхаш дына керте латтараша хьахьувхаш дунен тIа хIанз а моттигаш яле а, цхьабакъда цу «езача» моттигашта хьалхашка, сона бIаргадайначох, дуккхача наха кхетаду дыно дагалийца уж хIамаш наш энжи баха, тувлабе; къизагIча тайпара уж Iехабе даь хиларах.

ГIайтIан, саготон уйла, хIамах дог диллар массаза а хийра хиннад халкъа. Сигленга хьалхьежача, наха цига гучадоалаш хиннад цына фаьлгаш тIа дувца малейкий делхари тIайтIан узами а боацаш, бIарг гIадбуга а вахача новкъостал ду а седхъий.

ТхъоалагIа йола бIаьшере аханел тIехьяьлча даха вай да космосе, сигал ваха саг, советски саг, тхъаь ворхI шу дола пилот космонавт Юрий Алексеевич Гагарин юхавара ираз дола тешаш. Цунна эггара хьалха бIаргадайнад дерригa лаьтта, Малха, Бетта, седкъашта массарел а гаргагIа хиннав из. Iалальмате йоккха, дог гIоздоаккха Вселенне хозал гучаяьннай сага.

«Ший сердала гаммага диллача вIалла дийца даргдоацаш хоза да сурт»,— йоах Юрий Гагарина. Цунца цхьана хьалхарча космонавта дизза бакъдир сийлахь-воккхача Iилмахочун К. Э. Циолковске книжкаш тIа зIамига волаш дийшар.

«Со чIоагIа цецваьннав вай Iалальмате дикача Iилмахочоа сона хIанзза бIаргадайнар, со хьежар хьалхехьа а ше мадарра довзаш хиларах»— аьлар Юрий Алексеевича корреспонденташка.

Космосе гIолла дуненна гонахьа го баккхар — коммунизм хьалъеш доаллача мехка кортамукъа долча халкъа хьаькъала фу дулургда дерригача дуненга дIахьокхаш дола даь Iилман денал дола гIулакх да. Из карагIдаьнна сийлахь-доккха гIулакх бIаьшерашка дахаргда, Iилман прогрессан керда толамаш даха наьха дог ура а уттадеш.

(1961 ш. № 5 йолча «Iилмеи дыи» яхача журнала тIара).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дехьара

ВIашагIкхетарга сатувсаш

ВЕНА, 31 май. (ТАСС). Вене Бальхаузплацерча австрийски правительства резиденце, Австрерча советскии американскии посольствашка, «непайоазон центр» а хинна латтача Хофбург яхача венски дворце, Н. С. Хрущеви Дж. Кеннедии тIазцара еш йола кийчо йисте йоалаш латт.

Бокхийча хьаьшашка хьежаш я Вена.

Эггара дукхагIа дIадаржаш долча «Курир» яхача газето кепа теха арадаьхад шин правительствана керте латтараш вIашагIкхетаргхилара хьанъехьа ше Вене бахача нахага даьча хаттарех хиннараш.

«Венцаша тийннача жопашкара гуш дар цу вIашагIкхетарга сатувсаш а цунах дош ца хеташ а бола нах хилар. Цхьабакъда, шоай дег чухь уж массава а сатувсаш ва паччахьалкхен ши деятель шоаш шиъ вIашагIкхетаро ихохкам кIаьдбергхиларга».

«Курир» яхача газето кепа теха арадаьхача жопех цхьадараш ераш да.

Типографе болхло волча Вильгельм Веселе ше деннача жопа тIа белгалду, цу вIашагIкхетаро США-неи Советски Союзаи юкъера гIулакхаш тоадергхиларга дог доахаш ше хилар.

ЦIи хеза йолча венски артистка Л. Степанека аьлар, паччахьалкхений шин деятела юкъе къаьстта бувзам тоссабалара бокхка лоархIам а бу ше, хIаьта Н. С. Хрущеви Дж. Кеннедии Вене вIашагIкхетарг хиларах доккхал деш а я со.

Австрийски промышленникий объединене председатель волча Франц Майер-Гунтхофа аьлар: «Дуне хIаладеш бола дунен ши тIом ший дерригача гIуланхашца бIаргабайнача тIехьен викал се хиларах тарра, аз дег тIара къоабалдеш да Вене вIашагIкхетаргхилар. Промышленни гIозарий викал се хиларах тарра къоабалду аз из вIашагIкхетаргхилар, хIана аьлча «шийла тIом» дIабаьнначул тIехьагIа кхоккам кIаьдлургхиларга дог даха йиш хулийт цо.

Цу жопаша хьахьокх венцаша укх деношка еш йола уйлаш а Н. С. Хрущеви Д. Кеннедии вIашагIкхетарах фу хиларга дог доах а.

Преторера „республикански маскарад"

ЛОНДОН, 1 июнь. (ТАСС). Селхан бийса юкъе яхача хана республика я аьнна лаьрхIа дIакхайкайир Къулбехьен-Африкански Союз, беррига доал дераш кIай бараш а болаш.

Дешаш къоастаде вIашагIкхийттарий гIулакх ца толхадар духьа хоам бу Рейтер яхача агентства, полице хьалххагIе а «IоцIенйир Преториа сакъердаш лелача африканцех, дерригача цIеношка чухьежар, бахача нахага хоаттамаш дир».

ЮАС-а дуккха нах юкъе болча африкански партештеи общественни организацештеи чIоагIа новкъа да «республика» дIакхайкаяр, къулбехьенафрикански расисташа тийшача балхаца вIашагIделла энжий гIулакх из хиларах тарра. Эггара кIезигагIа йола наьха хила еза бокъонаш а йоацаш болча, массаза а мехка баьхача нахаца кхы къар ца луш ший сий доаца расизман апартеидан политика лелаю Фервурда правительства.

XIанз цунна духьала ЮАС-а городашка йоккхий демонстрацеши митингаш ю африканцашца.

Кхерамзлен Совет хьаелла

НЬЮ-ЙОРК, 1 июнь. (ТАСС). ООН-а юкъебоагIача 42 мехко (Азереи Африкереи шовзткъе цаI мохки Югославии) селхан Кхерамзлен Совета председателага письмо дахьийтад. Цу тIа йоах, Ангола яхача португальски колонера гIулакхаш дувцаргдолаш сихха Кхерамзлен Совет вIашагIтоха. Письмо тIа белгалду, тIема низаца Ангола халкъо лоаттабу къовсам тоIабар, цун политически бокъонехи ший лоIаме яхара йолча цун бокъонехи из яккхар ООН-а Уставаи Ангола хьакъехьа оттаяьча Генеральни Ассамблея резолюцееи духьала хилар а дунен халкъашта юкъерча Машараи Кхерамзленнеи цIенхаштта кхерам тIатоссаш хилар а.

„АФРИКА ТАХАН"

Телеграфо, радиос, газеташа хIара денна хоамаш ду Африка халкъаша лоаттабеча кортамукъален къовсама хьакъехьа. Iаьржача континента политически карта тIа гучаювл политически экономически шоай лоIаме хулга чIоагIдеча наькъа тIа нийслуча йоккхийча халонашта духьал уттта езаш оула керда паччахьалкхенаш. Цхьабакъда, Африка халкъаш цхьаь дац колонизаторашта духьала цар лоаттабеча сий долча къовсаме. Цар гIулакх къоабалдеш а хьаллоацаш а ба советски нах, машар безаш долча дерригача меххашкара къахьегамхой.

Африкански халкъа вахар довзарца наьха чIоагIа безам хилара лоархIам беш, господитиздато лаьрхIад «Африка тахан» яхача доккха доацача книжкай къаьстта серн арацеха. Цар авторашца — африкански континенте хиннача советски корреспонденташца, очерка хьисапе дувц дукха ха йоаццаш шоай кортамукъале яьккхача паччахьалкхенашкарча халкъий вахарах, колониальни лоалах мукъа довлар духьа Африка яхьча халкъаша лоаттабеча турпалерча къовсамах.

Цу серецара хьалха арадаьннача книжкаех цаI да «Эфиопия — гора ца этта мохк» яха А. Абрамова книжка. Наькъа воагIаш журналиста яь белгалонаш я уж. Цар тIа дувц вайца доттагIал дола къаьнара Африка паччахьалкхе тахан мишта ях, дуккхача бIаьшерашка лоаттабаьча бирсача къовсаме цун халкъо ший кортамукъале мишта яьккхай.

1957 шера март бетта Аккре парламент чуйолча цIенош тIа урагIъегIар кортамукъача Ганай паччахьалкхен байракх. Цу хана денз дIадоладелар гански халкъа керда вахар. Цу африкански республико юхьхьанца даьхача толамий а из ше дегIаухача наькъа тIа цунна нийслуча халоний а хьакъехьа дувц «Гана яхача республике» яхача О. Орестова бро-шюра тIа. Из дешаш вола саг уйлашца цу гаьнарча мехка вуг книжка, цун хинна, долаш дола, хургдола вахар довзийт.

«— Iуйра дика хийла хьа, Африка!»—яхаш да цунен халкъашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа яздеш волча журналиста Н. Прожогина яздаь книжка. Цо довзийт египтяний, сомалийций, мальтаний вахар, къовсам, дIахо цар сатувсаш дола гIулакхаш. Дог тохадолийташ дола вай деношкарча Африка, кортамукъаленга йодача Африка сурт духьалъотт из книжка дешачоа. Къаьстта дика яздаь да Сомали яхача республиках дола дувцар. Цунца хьахьокх малхбузехьарча «цивилизатораша» Iувдаш а довхаш а хиннача мехкашкара экономически хала хьал, империалисташа цахаддаш леладу бIеха гIулакхаш, сихха дегIабоагIаш латта африкански халкъий сакхетам.

Укх гарггарча деношка арадаргда «Конгой хала денош» яха, дуккхача хана цу кIонача африкански республике хиннача Л. Володинеи О. Орестовен яздаь книжка. Авторашца язду империалисташца Конгона духьала вIашагIбеллача тийшача балхахи агрессехи, колонизаторашеи цар марионеткашеи вIашагIа а кхийтта этакаш еш болча цу мехкарча политически халача хьалах, Хаммаршельда леладеча зуламерча гIулакхех. Боккхача безамца вувц Африка кура воI Патрис Лумумба а цун соратникаш а, ший мехка кортамукъалеи цхьоагIои бахьан долаш конголезски халкъо лоаттабу нийсхон къовсам.

«Африка тахан» яхача книжкай серена юкъе сурташ да. Уж дуккхача наха лаьрхIа а дуккхача тиражаца арадувлаш а да.

(ТАСС).

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Баха баьраш».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«ЦIена сигале».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс — **«ДоттагIийн новкъостийн».**
Долалу: 9, 11.
«Сигале йита йолх морхаш».
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс — **«Советий Iаьдал бахьан».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«Сигале йита йолх морхаш».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
5-ча июне денз йоккхача зале керда широкоэкранни фильм **«Алешкина безам».**

«РОДИНА» яхача кинотеатре

Берий сеанс — **«ЦIе галстук».**
Долалу: Iуйрийна 9 сахьат даьлча.
«Асфальт йистейоалача».
Долалу: 10.50. 4.20, 7.50, 9.40.
«Баха баьраш».
Долалу: 12.40, 2.30, 6.
5-ча июне денз керда широкоэкранни фильм.
«Алешкина безам».

Город Грозне, Революце проспектах, № 24 йолча цIеношка, 33-ча квартире яхача Мая Георгиевна Цатуровас суде дувца дIачуденнад город Грозне, Окружной улицах, № 48 йолча цIеношка вахача Юрий Мартиросович Арутюновгара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Октябрьски района халкъа суде.

РЕДАКЦIЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехкокхамо секретарг — 2-45-48, партийни вахарех, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографе, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02074 Заказ № 3175